

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Balans in de buitenruimte

Beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Ermelo

- EINDRAPPORT -

Auteurs

Jolien Groot
Piet Renooy
Rien Bruins

Amsterdam, 10 april 2018
Publicatienr. 17124

© 2018 Regioplan, in opdracht van de Rekenkamercommissie Ermelo en Harderwijk

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	5
1.1 Inleiding	5
1.2 Waarom is dit onderzoek belangrijk?	5
1.3 Leeswijzer	5
1.4 Beheer en onderhoud van de openbare ruimte	6
1.5 Doel- en vraagstelling	8
1.6 Hoe is dit onderzoek uitgevoerd?	9
2 Organisatie	13
2.1 Organisatie	13
2.2 Gemeente Ermelo	13
2.3 Voornemens in beheer en onderhoud openbare ruimte	15
3 Effecten en gevolgen van de bezuiniging	17
3.1 Wat in Ermelo aan dit onderzoek vooraf ging	17
3.2 Plannen	17
3.3 Effecten en gevolgen	20
3.4 Inwoners en de buitenruimte	20
3.5 Ambtelijke organisatie	22
3.6 Wethouder, raad en de gevolgen van de bezuiniging	23
4 Actuele thema's in BOR	27
4.1 Vier thema's in beheer en onderhoud van de openbare ruimte	27
5 Toetsing van bevindingen	32
5.1 Normenkader	32
5.2 De onderzoeksvragen	34
6 Conclusie en aanbevelingen	38
Bijlage 1 – Producten en deelproducten openbare ruimte	42
Bijlage 2 – Bronnen	43
Bijlage 3 – Survey	44
Bestuurlijke reactie	49
Nawoord	51

Inleiding

1

1 Inleiding

1.1 Introductie

*Mijn dorp, zo groen, vitaal en zorgzaam,
als ik je straten weer doorkruis,
klinkt je verhaal en weet ik zeker,
in Ermelo voel ik me thuis.*

Het bovenstaande citaat komt uit het dorpslied van Ermelo van dorpsdichter Fiet van Beek, waarin het groene en mooie karakter van Ermelo meermaals geroemd wordt. Ermelo ligt inderdaad prachtig tussen veld, bos en heide. Dit maakt de gemeente tot een aantrekkelijke groene leefomgeving. Maar die mooie natuur levert de gemeente wel wat werk op: boomwortels tillen het wegdek omhoog, groen kiert tussen de trottoirstenen en plantsoenen moeten in bedwang worden gehouden. Hoe zorgt de overheid dat Ermelo mooi groen blijft en haar inwoners de straten veilig kunnen blijven doorkruisen?

De rekenkamercommissie heeft gevraagd om een onderzoek naar het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in de gemeente Ermelo. Zij wil met dit onderzoek inzicht krijgen in de doeltreffendheid en doelmatigheid van het huidige integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte van de gemeente. Deze inzichten kunnen meegenomen worden in toekomstige besluiten over dit thema.

1.2 Waarom is dit onderzoek belangrijk?

Onderhoud en beheer van de openbare ruimte zijn taken van de gemeente. Het maatschappelijke belang van beheer en onderhoud is groot: inwoners hebben direct profijt van een leefomgeving die schoon, heel en veilig is.

Met het oog op een verslechterende begrotingspositie in 2014 werd in het coalitieakkoord van de gemeente Ermelo besloten dat per 1 januari 2015 wegen, openbare ruimte, groen, verlichting en speelvoorzieningen naar een lager onderhoudsniveau moesten gaan. Het budget voor het onderhoud van de openbare ruimte werd met twintig procent verminderd.

Het onderhoud en beheer van openbare ruimte is nu onderwerp van politieke discussie. Lokale media en de leden van Ermelo's gemeenteraad stellen dat het resultaat van de bezuinigingen tegenvalt en steeds zichtbaarder is geworden.

Deze ontwikkelingen zijn voor de rekenkamer van Ermelo aanleiding geweest om dit onderzoek uit te laten voeren. Het onderzoek is in de laatste vier maanden van 2017 uitgevoerd.

1.3 Leeswijzer

In dit hoofdstuk zullen we de belangrijkste algemene feiten over beheer en onderhoud van de openbare ruimte uiteenzetten en leggen we uit hoe het onderzoek ernaar is uitgevoerd. Daarna geven we een korte introductie van hoe de gemeente Ermelo in elkaar zit en hoe het Beheer van de Openbare Ruimte (BOR) daarbinnen geregeld is. We gaan nader in op wat de besluitvorming van de afgelopen bestuursperiode is geweest en hoe deze verlopen is.

Daarna volgt een uiteenzetting van hoe het besluit om te bezuinigen is vertaald in plannen. Hiervoor bekijken we eerst de plannen zoals ze in de ambtelijke organisatie zijn opgesteld en vastgelegd in documenten als uitvoeringsprogramma's, kadernota's en begrotingen. Ook andere plannen die vanuit de besluitvoering zijn doorgesluisd naar de ambtelijke organisatie en die invloed hebben op hoe het beheer van de openbare ruimte is georganiseerd, worden hier meegenomen.

Vervolgens wenden we ons tot de uitvoering van de plannen. Hoe hebben de uitvoerders de plannen en de bezuiniging opgevat, hoe zijn deze vertaald naar het daadwerkelijke werk dat op straat dient te gebeuren?

Nadat de overwegingen, kaders en de vertaling van de besluitvorming in plannen uiteengezet zijn, gaan we in op hoe deze plannen in de praktijk uitgedrukt hebben. We doen dat op basis van bestudering van beschikbare rapportages en de door ons opgehaalde empirische gegevens. We presenteren achtereenvolgens de effecten op de praktijk volgens het college van B&W, de raad, de uitvoerders en de inwoners.

Om de thema's in besluitvorming en praktijk van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in een breder perspectief te kunnen plaatsen, gaan we ook kort in op de praktijken in andere Nederlandse gemeenten. Dit hebben we gedaan door middel van een inventarisatie van besproken thema's op bijeenkomsten voor professionals die met de openbare ruimte werken. Tot slot wordt in het laatste hoofdstuk het normenkader getoetst en worden in de conclusie de hoofd- en deelvragen beantwoord.

1.4 Beheer en onderhoud van de openbare ruimte

De openbare ruimte is het podium voor al het gebruik van de publieke ruimte. Onder openbare ruimte wordt de buitenruimte verstaan die voor iedereen toegankelijk is. Het gaat in het bijzonder om wegen, groen, speelvoorzieningen, straatmeubilair en openbare verlichting. Onder beheer verstaan we zorg hebben en verantwoordelijk zijn voor de openbare ruimte. Onderhoud is daar een onderdeel van en betreft alle activiteiten met het doel een aanvaardbare conditie van de openbare ruimte te behouden. In de tabel in bijlage 1 is een volledig overzicht te vinden van alle producten die tot de buitenruimte behoren.

CROW

De meeste gemeenten houden bij het meten van de kwaliteit van de openbare ruimte de beeld-kwaliteitssystematiek van CROW aan. De richtlijnen bestaan uit vijf kwaliteitsniveaus, namelijk A+, A, B, C en D. Deze niveaus, variërend van zeer hoog (A+) tot zeer laag (D), worden toegelicht aan de hand van referentiebeelden en beschrijvingen. Met de CROW-normering kunnen gemeenten per deelgebied bepalen wat het gewenste kwaliteits- en investeringsniveau zal moeten zijn. De CROW-normen hebben geen wettelijke status.

Gemeenten vertalen kwaliteitseisen naar (een plan voor) onderhoud en beheer van de openbare ruimte. In veel gemeenten wordt het onderhoud en beheer door externe partijen uitgevoerd en wordt een vertaling van de doelen gemaakt naar een bestek. De aannemer die het werk uitvoert, dient zich daar vervolgens aan te houden.

Begrippen

Bestek

Een bestek is de omschrijving van een uit te voeren werk, inclusief de administratieve, juridische en technische bepalingen, materialen en uitvoeringsvoorwaarden. In eerder onderzoek van Regioplan naar beheer van de openbare ruimte in Lelystad kwamen drie vormen van sturing naar voren:

Frequentiebestek

In een frequentiebestek wordt het aantal keer dat een bepaalde onderhoudsactiviteit dient te worden uitgevoerd door de gemeente voorgeschreven. De gemeente kan zo gericht sturen op de planning van de aannemer. Daarmee bepaalt de gemeente vrij precies de werkzaamheden van de aannemer en de frequentie daarvan. Dat doet ze aan de hand van het door de raad vastgestelde referentiebeeld.

Beeldbestek

Het beeldbestek is een rechtstreekse vertaling van de beeldkwaliteitseis (een 'foto') naar het bestek. In een beeldbestek krijgt de aannemer van de gemeente de opdracht te voldoen aan de vastgestelde beeldkwaliteit. Er wordt daarmee gestuurd op het eindresultaat: het beeld dat de gemeente voor ogen heeft. De aannemer krijgt meer vrijheid, de gemeente neemt meer afstand.

Effectbestek

Het effectbestek betreft een beeldbestek waarbij wordt gestuurd op bewonerstevredenheid. De tevredenheid van bewoners wordt gehanteerd als beoordelingsinstrument van de aannemer. Het doel is bijvoorbeeld de tevredenheid minimaal op peil te houden en de beloning als de aannemer hierin slaagt, is voortzetting van het contract. Naast het basisonderhoud zal een aannemer moeten anticiperen op de wensen van inwoners van de gemeente. Zijn inwoners niet tevreden, dan is de gemeente niet tevreden. Inwoners nemen zo een deel van de gemeentelijke opdrachtgeverrol over.

Financiering onderhoud van de openbare ruimte

Gemeenten krijgen vanuit het gemeentefonds van de Rijksoverheid geld voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Dit geld is bedoeld om voor een deel in de uitgaven aan beheer te voorzien. Hoeveel geld individuele gemeenten uit het gemeentefonds krijgen, hangt af van kostenbepalende kenmerken van de gemeente. Zo ontvangen gemeenten met een slechtere bodemgesteldheid een hogere vergoeding voor het onderhoud van wegen en het rioolstelsel in verband met de extra kosten als gevolg van inklinking van de bodem. De vergoeding van het gemeentefonds betreft algemene middelen die gemeenten naar eigen inzicht kunnen inzetten. Daarnaast kunnen gemeenten in wisselende mate beschikken over algemene eigen middelen (belastingen, beleggingen, grondexploitatie et cetera). Deze middelen kunnen eveneens worden ingezet ter dekking van de kosten van het beheer van de openbare ruimte. Ter dekking van de kosten van het rioolstelsel kunnen gemeenten een rioolheffing bij hun burgers in rekening brengen.

Om de thema's in besluitvorming en praktijk van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in een breder perspectief te kunnen plaatsen, is het interessant om te kijken welke thema's ook in andere Nederlandse gemeenten spelen. Dit hebben we gedaan door middel van een inventarisatie van besproken thema's op bijeenkomsten voor professionals die met de openbare ruimte werken. Wat zijn de grootste vraagstukken die momenteel spelen in de openbare ruimte?

Er zijn grofweg vier thema's te onderscheiden die in conferenties en congressen omtrent beheer van de openbare ruimte steeds terugkomen, namelijk: samenwerken, slim beheren, duurzaamheid en sturen op beleving.

Thema's Beheer Openbare Ruimte in Nederlandse gemeenten

In hoofdstuk 4 geven we per onderwerp kort weer wat de stand van zaken op ieder gebied is en geven we enkele voorbeelden van gemeenten die hiermee hebben gewerkt en welke inzichten zij daarbij hebben opgedaan.

1.5 Doel- en vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het verkrijgen van inzicht in de doeltreffendheid en doelmatigheid van het huidige integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte van de gemeente. De vraagstelling sluit hier op aan:

Hoe kan het integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte zowel in de uitvoering als met betrekking tot de uitvoeringsorganisatie worden geoptimaliseerd?

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is op verschillende niveaus georganiseerd:

Figuur 1 Beleidscyclus beheer en onderhoud van de openbare ruimte

De hoofdvraag heeft voornamelijk betrekking op het tweede en derde gedeelte van dit proces, namelijk de organisatie van de uitvoering en de uitvoering zelf. Toch kunnen we deze stappen niet los zien van de prestaties van de uitvoer en de besluitvorming in de raad (stap 4 en 1). Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn wij uitgegaan van een aantal deelvragen, waarin alle fasen van besluitvorming worden betrokken.

- 1. Hoe zijn het integraal beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Ermelo vormgegeven?*
- 2. Welke kaders zijn er door de gemeente vastgesteld voor de sturing op de gewenste kwaliteit, doelmatigheid en doeltreffendheid van het integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte?*
- 3. Is het budget toereikend voor de uitvoerders om aan de wensen en kwaliteitseisen van de gemeente te voldoen?*
- 4. Welke prestaties worden op het vlak van het integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte onderscheiden?*
- 5. Welke prestaties heeft de gemeente zichzelf voorgenomen?*
- 6. Welke initiatieven zijn er in Ermelo om tot een efficiënte uitvoering van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte te komen?*
- 7. Op welke manieren stuurt de gemeente Ermelo op het leveren van kwaliteit?*
- 8. Voelen de leden van de raad zich voldoende geïnformeerd over de kwaliteit van de uitvoering van het integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte om adequaat te kunnen reageren op signalen van inwoners?*
- 9. Welke optimaliseringsmogelijkheden zijn er op het gebied van beheer en onderhoud van de openbare ruimte?*

Deze onderzoeksvragen vormen de leidraad voor ons onderzoek en structureren onze conclusies. Ze worden in het laatste hoofdstuk beantwoord.

1.6 Hoe is dit onderzoek uitgevoerd?

Dit onderzoek bestaat uit een aantal onderdelen:

- A. documentstudie en interviews met wethouder en uitvoerende ambtenaren;
- B. analyse van meldingenafhandeling, gesprekken met wijkverenigingen en een inventarisatie door middel van een korte enquête via social media;
- C. gesprekken met griffie en raadsleden.
- D. inventarisatie van optimaliseringsmogelijkheden die er zijn op het gebied van beheer en onderhoud van de openbare ruimte

Voorafgaand aan deze onderdelen is een wandeling gemaakt voor een verkenning op ooghoogte, gevolgd door een eerste gesprek met vertegenwoordigers van team Wijkservice en de afdeling Realisatie en Beheer. Deze eerste kennismaking heeft de onderzoekers direct inzicht in de beleidspraktijk gegeven.

Hieronder lichten we de drie stappen nader toe.

Onderdeel A: documentanalyse en interview met wethouder en uitvoerende ambtenaren

Het eerste deel van het onderzoek brengt de uitvoeringsplannen, kaders, doelstellingen en kwaliteitscriteria in kaart. Deze synthese is gebaseerd op de relevante beleidsstukken en interviews met de wethouder en twee ambtenaren die zich bezighouden met het Beheer en onderhoud van de Openbare Ruimte

in Ermelo. In bijlage 2 is een overzicht van de relevante beleidstukken en een overzicht van de gevoerde gesprekken toegevoegd.

Onderdeel B: gesprekken met griffie en raadsleden

Door gesprekken met griffie en raadsleden kunnen we in kaart brengen hoe de besluitvorming in het verleden is verlopen en daarnaast brengen we de informatie uitwisseling tussen raadsleden en de ambtelijke uitvoeringsorganisatie in beeld.

Onderdeel C: analyse van meldingenafhandeling, gesprekken met wijkverenigingen en een inventarisatie door middel van een korte enquête via social media

Dit onderdeel richt zich voornamelijk op burgerbelangen. Tot in hoeverre zijn inwoners in Ermelo tevreden? Hoe wordt er omgegaan met meldingen? Hiervoor is een korte survey via twitter uitgezet, zijn wijkverenigingen benaderd voor een telefonisch interview en zijn de meldingenrapportages van 2015, 2016 en 2017 opgevraagd. Aanvullend is telefonisch navraag gedaan bij een medewerker Kwaliteit en Ondersteuning om de interpretatie van de meldingen te valideren.

Onderdeel D: inventarisatie van optimaliseringsmogelijkheden die er zijn op het gebied van beheer en onderhoud van de openbare ruimte

Door middel van een inventarisering van actuele thema's die ter sprake komen op congressen voor professionals in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte, is een overzicht verkregen van de laatste ontwikkelingen in het werkveld. Hierop baseren we aanbevelingen om BOR in Ermelo te optimaliseren.

Normenkader

Voor het onderzoek is een normenkader opgesteld. In de beoordeling van het beleid gebruiken wij dit kader om het beleid te toetsen. We leggen onze bevindingen tegen de criteria in hoofdstuk 6.

Norm	Criterium
1. De gemeente Ermelo beschikt over actueel beleid op het gebied van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte	Beleid is neergelegd in plannen
	De beleidsplannen worden periodiek geactualiseerd
2. Beleid biedt kaders voor uitvoeringsplannen	De verwachtingen en definities van kwaliteit, doelmatigheid en doeltreffendheid zijn vertaald in uitvoeringsplannen
	Verwachtingen en definities zijn specifiek: er is één uitleg mogelijk
	Meetbaar: de realisatie van doelen is te meten (kwantitatief/kwalitatief)
	Tijdgebonden: er is aangegeven wanneer een bepaald doel moet zijn bereikt
	Het budget is toereikend voor uitvoerders om aan de kwaliteitseisen van de gemeente te voldoen
3. De uitvoering van het beleid sluit aan bij de beleidsdoelen:	
3a. Om het onderhoudsniveau ondanks bezuiniging op acceptabele kwaliteit te houden	In de uitvoeringsplannen zijn minimumeisen vastgesteld
	In de uitvoeringsplannen zijn prioriteiten vastgesteld

Norm	Criterium
3b. Om een netwerkgemeente te zijn	Mogelijkheden tot samenwerking met andere partijen (inwoners, organisaties, ondernemers, maatschappelijke instellingen en andere gemeenten) zijn verkend
	Mogelijkheden tot samenwerking met andere partijen zijn indien gewenst/mogelijk toegepast
	Uitvoeringsplannen in samenwerking met andere partijen zijn realistisch, risicobestendig en flexibel
	Innovatieve en creatieve manieren om het beheer van de buitenruimte te organiseren zijn verkend
	Innovatieve en creatieve manieren om het beheer van de buitenruimte te organiseren zijn indien gewenst/mogelijk toegepast
3c. Om draagvlak bij inwoners te creëren voor gemeentelijk beleid	Mogelijkheden tot burgerparticipatie zijn verkend
	Mogelijkheden tot burgerparticipatie zijn indien gewenst/mogelijk toegepast
	Beleid op burgerparticipatie wordt in de praktijk effectief en naar tevredenheid van participanten ingezet
	Inwoners hebben de beleving/ ervaring dat ze invloed hebben en zijn tevreden met die invloed
	Afhandeling van meldingen van inwoners over de openbare ruimte past bij de beleidsdoelstellingen
	De beleidsdoelen van de gemeente Ermelo sluiten goed aan bij de beleving van inwoners
4. De informatiepositie van de gemeenteraad met betrekking tot het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is toereikend	Het college verstrekt tijdig relevante informatie aan de raad
	Raadsleden hebben naar hun mening voldoende mogelijkheden om kaders te stellen

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Organisatie

2

2 Organisatie

2.1 Organisatie

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe de gemeente Ermelo in elkaar zit en hoe het Beheer en onderhoud van de Openbare Ruimte (BOR) daarbinnen geregeld is. We gaan ook nader in op wat de besluitvorming van de afgelopen bestuursperiode is geweest en hoe deze verlopen is.

Daarna analyseren we hoe het besluit om te bezuinigen, is vertaald in plannen. Hiervoor bekijken we eerst de plannen zoals ze naar aanleiding van de besluitvorming in de ambtelijke organisatie zijn opgesteld en vastgelegd in documenten als een uitvoeringsprogramma, kadernota en begroting. Ook andere beleidsdocumenten die invloed hebben op hoe het beheer van de openbare ruimte is georganiseerd, worden hier meegenomen.

Vervolgens wenden we ons tot de uitvoering van de plannen. Hoe hebben de uitvoerders de plannen en de bezuiniging opgevat, hoe zijn deze vertaald naar het daadwerkelijke werk dat op straat dient te gebeuren?

2.2 Gemeente Ermelo

Twaalf raadsleden van de gemeente Ermelo vormen de commissie Infrastructuur & Ruimte. Zij vergaderen over thema's als de openbare ruimte, verkeer en toerisme. De wethouder (van 2014 tot 2018 Jan van Eijdsen, CU) heeft onder andere verkeer en vervoer, duurzaamheid en milieu in zijn portefeuille. In de ambtelijke organisatie valt het beheer en onderhoud van de openbare ruimte onder de verantwoordelijkheid van de afdeling Realisatie & Beheer. Het onderhoud wordt voornamelijk uitgevoerd door team Wijkservice. Het dagelijks onderhoud is voor het grootste deel uitbesteed aan de sociale werkvoorzieners Gresbo (Inclusief Groep).

Werkvoorzieners Gresbo neemt het grootste gedeelte van het reguliere onderhoud voor rekening

In Ermelo wordt gewerkt op basis van een beeldbestek gebaseerd op de CROW onderhoudskwaliteitsnormen (zie kader op volgende pagina). Het na te streven niveau wordt via beelden gecommuniceerd naar de uitvoerders. Voor verschillende gebieden (hoofdwegen, centrum, woonwijken, begraafplaatsen et cetera) zijn verschillende onderhoudsniveaus gekoppeld. Tot 2015 ging het voor het centrumgebied en de begraafplaats om A (hoog) en voor de woonwijken om niveau B (basis). In verband met bezuinigingen is er in 2015 voor gekozen de niveaus te verlagen. Geleidelijk is het beeldkwaliteitsniveau van centrum en begraafplaatsen naar B verschoven en het niveau van de wijken en het buitengebied naar C. Er wordt hierbij rekening gehouden met gebieden die intensiever worden gebruikt.

Voorbeeld van CROW beeldkwaliteitsnormen (bron: Beeld- beheer- en kwaliteitscatalogus 2007)

NORMEN/ RANDVOORWAARDEN – SCHOON		
A - kwaliteit	B - kwaliteit	C - kwaliteit
De afvalbak is nauwelijks bevuild door vloeibaar of kleverig afval Mate van besmeuring: ≤ 5 % per stuk	De afvalbak is enigszins bevuild door vloeibaar of kleverig afval Mate van besmeuring: ≤ 10 % per stuk	De afvalbak is sterk bevuild door vloeibaar of kleverig afval Mate van besmeuring: ≥ 10 % per stuk
De afvalbak is nauwelijks bevuild door natuurlijke aanslag. Mate van aanslag: ≤ 5 % per stuk	De afvalbak is enigszins bevuild door natuurlijke aanslag. Mate van aanslag: ≤ 10 % per stuk	De afvalbak is sterk bevuild door natuurlijke aanslag. Mate van aanslag: ≥ 10 % per stuk
		
NORMEN/ RANDVOORWAARDEN – HEEL		
A - kwaliteit	B - kwaliteit	C - kwaliteit
Boombeschermers (boompaal en -band) verkeren in goede staat: Beschadiging boomband: ≤ 5% is stuk Beschadiging boompaal: ≤ 10% is stuk Scheefstand boompaal: ≤ 5 graden uit het lood	Boombeschermers (boompaal en -band) verkeren in voldoende staat: Beschadiging boomband: ≤ 10% is stuk Beschadiging boompaal: ≤ 20% is stuk Scheefstand boompaal: ≤ 10 graden uit het lood	Boombeschermers (boompaal en -band) verkeren in matige staat: Beschadiging boomband: ≤ 20% is stuk Beschadiging boompaal: ≤ 40% is stuk Scheefstand boompaal: ≤ 30 graden uit het lood
		

Raakvlakken beheer openbare ruimte met gemeentelijke visies

De gemeente Ermelo heeft in de afgelopen bestuursperiodes doelstellingen geformuleerd voor duurzaamheid en het opzoeken van de verbinding met de samenleving. Deze visies worden geacht door te werken op alle beleidsterreinen; ook op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Duurzaamheid

Beleed op beheer en openbare ruimte moet onder andere passen binnen het programma Duurzaamheid 2016-2020. In dit programma worden de uitgangspunten van de Raadvisie Klimaat (2009) vertaald naar een intern en extern beleid op duurzaamheid. De gemeente streeft naar een energieneutraal¹ Ermelo in 2030 en wil in 2035 klimaatneutraal² zijn. Hiervoor moeten inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties geactiveerd worden en moet samenwerking met deze partijen gezocht worden. Daarnaast wil de gemeentelijke organisatie zich intern ‘duurzaam ontwikkelen’ en het goede voorbeeld geven aan de samenleving van Ermelo.

De gemeente wil haar duurzame doelen bereiken door: duurzame energie op te wekken en te besparen op energiegebruik; op een duurzame manier om te gaan met regenwater; afval te scheiden; en in te zetten op duurzame mobiliteit door het openbaar vervoer en de infrastructuur voor fietsers en te verbeteren. Er wordt gestreefd naar een goede kwaliteit van het fietsnetwerk, zodat veilig, snel en comfortabel gefietst kan worden. Daarbij moet het onderhoudsniveau van goede kwaliteit zijn, volgens het Programma Duurzaamheid 2016-2020.

¹ Energieneutraal: de energiebehoefte is even groot als de totale hoeveelheid duurzaam opgewekte energie binnen de gemeente.

² Klimaatneutraal: de activiteiten in de samenleving hebben geen negatief effect op het klimaat.

Ermelo als netwerkgemeente

De gemeente Ermelo wil transformeren naar een netwerkgemeente. Een netwerkgemeente zijn, betekent samenwerken met de voor ieder beleidsthema of -vraagstuk relevante partijen. De transformatie van de gemeente richt zich op het leggen van de verbinding met de samenleving van Ermelo, door middel van het inzetten op burgerparticipatie en door het betrekken van andere partijen. Goede communicatie tussen raad, college van B&W en ambtelijke organisatie onderling zijn van groot belang om dit proces bevorderen.³

Het netwerk van de gemeente bestaat uit organisaties, ondernemers, inwoners en buurgemeenten. Een netwerkgemeente stimuleert en faciliteert burgerinitiatieven. Er is in Ermelo een leefbaarheidsteam opgezet, dat verantwoordelijk is voor het tot een succes maken van burgerinitiatieven, door ervoor te zorgen dat er niet te veel spelregels en randvoorwaarden zijn waar initiatieven aan zouden moeten voldoen. Het leefbaarheidsteam sluit aan bij landelijke initiatieven zoals Burendag, NL Doet en Buitenspeeldag.

2.3 Voornemens in beheer en onderhoud openbare ruimte

In het Meerjaren Uitvoeringsprogramma 2017-2019 is uitgewerkt hoe de gemeente Ermelo vanuit haar beheertaak, de uitvoering van onderhoud en realisatie van projecten concreetiseert. Hierin zijn de hierboven geformuleerde doelstellingen terug te herkennen.

Zo werken de gemeentelijke visies door op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, innovatie en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Er wordt gestreefd naar zo duurzaam mogelijk beheer, inrichting en inkoop aansluitend op het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid. Het voornemen is dit te doen door middel van een 'checklist duurzaamheid' voor het nemen van beslissingen over het beheer, de inrichting en de inkoop. Ten aanzien van maatschappelijke verantwoordelijkheid wordt er in het MUP genoemd: Samenwerking met een leerbedrijf(TWS) en het uitdagen van de opdrachtnemers tot een hoger percentage inzet op social return en gebruik van schoon materieel.

Ook Ermelo als netwerkgemeente is te herkennen in het MUP. Er wordt gestreefd naar optimale communicatie met diegenen die bij de openbare ruimte betrokken, belanghebbende of gebruiker zijn. Via de internetpagina www.Ermelo.nl worden projecten in de openbare ruimte onder de aandacht gebracht. Daarnaast worden er op maat communicatieplannen opgesteld. Afhankelijk van het gebied en de mate van onderhoud worden omwonenden gevraagd te participeren.

³ Vinitha Siebers (2017) *Wetenschapsrapportage Ermelologisch Netwerken: Ermelo als Netwerkgemeente*, VU Amsterdam.

Effecten en gevolgen van de bezuiniging

3

3 Effecten en gevolgen van de bezuiniging

3.1 Wat in Ermelo aan dit onderzoek vooraf ging

Het besluit om te bezuinigen

Eind 2014 is het besluit genomen om per 1 januari 2015 te bezuinigen op het onderhoud van de openbare ruimte. Het voorstel om te bezuinigen kwam vanuit het college en de raad heeft hiermee ingestemd. De meeste raadsleden in de commissie Infrastructuur en Ruimte gaven in de telefonische gesprekken aan dat de bezuiniging gezien werd als een noodzakelijke stap, een concessie die helaas gedaan moest worden. Slechts één commissielid heeft in gesprek met de onderzoekers aangegeven zich destijds tegen het besluit te hebben verzet.

Zowel de wethouder als het grootste gedeelte van de gesproken raadsleden gaven in gesprek met de onderzoekers aan de bezuiniging te begrijpen. De gevolgen ervan zijn volgens de wethouder echter constant een punt van discussie geweest. Het college en de raad zijn in deze discussie kritisch op hun eigen besluit.

Toen het besluit om te bezuinigen genomen werd, verwachtte de wethouder dat dit een efficiëncyslag in de organisatie van het onderhoud en beheer van de openbare ruimte in gang zou zetten. Aan deze gedachtegang lag geen feitelijke onderbouwing ten grondslag. Toch gingen raadsleden hierin mee. Gehoopt werd dat de bezuiniging als een prikkel zou werken, die positieve effecten zou hebben op de organisatie van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De kwaliteit van de openbare ruimte zou weliswaar tijdelijk achteruit gaan, maar bij betere vooruitzichten zouden deze achterstanden weer ingehaald kunnen worden door een uitvoeringsdienst die efficiënter georganiseerd zou zijn.

Meegegeven kaders

Het college en de gemeenteraad waren zich ervan bewust dat de kwaliteit van de buitenruimte er op achteruit zou gaan. De raad is op de hoogte gesteld van het nieuwe beeldkwaliteitsniveau dat de bezuiniging tot gevolg zou hebben. Er is gesproken over de beeldkwaliteitsniveaus zoals die zijn opgesteld door CROW. Niveau B (centrum) en C (daar buiten) zijn als acceptabel meegegeven. Buiten dit kwaliteitskader zijn er door de raad geen verdere kaders meegegeven voor de financiële opdracht om twintig procent te bezuinigen.

3.2 Plannen

We hebben vastgesteld dat er in de gemeente Ermelo sinds 1 januari 2015 een doelstelling ligt om te bezuinigen en hebben geschetst welke algemene kaders van belang zijn voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Vervolgens hebben we gekeken hoe dat zich heeft vertaald in concrete acties. We zien dat de bezuiniging zich heeft vertaald in enerzijds concrete acties en anderzijds organisatorische veranderingen.

Begroting

In de programmabegroting 2015-2018 staat geschreven dat de twintig procent bezuiniging op de budgetten groot onderhoud wegen, onderhoud openbare ruimte, onderhoud groen, onderhoud openbare verlichting en onderhoud speelvoorzieningen ruim 400.000 euro betreft. De bezuiniging is dus toegepast op 'regulier en groot onderhoud'. Dat is het plegen van preventieve of correctieve maatregelen. Vervanging en kapitaallasten worden daar niet toe gerekend.

In de programmabegroting 2014-2017 was voor 2015 oorspronkelijk 5.743.000 euro begroot. In de nieuwe begroting is dit teruggebracht naar 5.372.000 euro.

Tabel 1 Programmabegroting 2015-2018

Verklaring saldo nieuwe begroting ten opzichte van vorige begroting (bedragen x € 1.000,00).

Omschrijving	Herkomst	Programmabegroting				Doorkijk 2019
		2015	2016	2017	2018	
Product 601 Verkeer en vervoer						
▪ Aandeel kostenplaatsen	PB 2015-18	32 N	25 N	18 N	11 N	40 N
▪ Kapitaallasten	PB 2015-18	37 N	27 N	23 N	23 N	29 N
▪ Energie openbare verlichting (prijs- en volumeontwikkelingen)	PB 2015-18	66 N	66 N	66 N	66 N	66 N
▪ Taakstelling 20% op groot onderhoud wegen, onderhoud openbare ruimte, onderhoud openbare verlichting (Coalitieakkoord)	PB 2015-18	-306 V	-306 V	-306 V	-306 V	-306 V
▪ Diverse overige verschillen	PB 2015-18	0	0	20 N	25 N	-12 V
Product 603 Begraafplaats						
▪ Aandeel kostenplaatsen	PB 2015-18	-26 V	-27 V	-27 V	-28 V	-21 V
▪ Diverse overige verschillen	PB 2015-18	-1 V	0	0	1 N	-6 V
Product 604 Openbaar groen						
▪ Aandeel kostenplaatsen	PB 2015-18	-26 V	-32 V	-36 V	-40 V	-13 V
▪ Taakstelling 20% op onderhoud groen (Coalitieakkoord)	PB 2015-18	-125 V	-125 V	-125 V	-125 V	-125 V
▪ Diverse overige verschillen	KDN 2014/PB 2015-18	8 N	8 N	8 N	8 N	11 N
Product 605 Speelvoorzieningen						
▪ Aandeel kostenplaatsen	PB 2015-18	-25 V	-26 V	-25 V	-26 V	-24 V
▪ Taakstelling 20% op onderhoud speelvoorzieningen (Coalitieakkoord)	PB 2015-18	-10 V	-10 V	-10 V	-10 V	-10 V
▪ Diverse overige verschillen	PB 2015-18					-1 V
Product 606 Bossen, heide en natuurterreinen						
▪ Aandeel kostenplaatsen	PB 2015-18	5 N	5 N	2 N	1 N	4 N
▪ Diverse overige verschillen	PB 2015-18	0	0	0	-8 V	-10 V
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting		-371 V	-395 V	-392 V	-408 V	-378 V

In de tabel hierboven zien we in de onderste rij dat er vanaf 1 januari 2015 bijna 400.000 euro per jaar minder is begroot dan in 2014. De V achter een bedrag in de tabel geeft aan dat het bedrag 'voordelig' is ten opzichte van de vorige begroting. De besparing is voornamelijk toegepast op het onderhoud van wegen, openbare ruimte en openbare verlichting (ca. 300.000 euro) en het groenonderhoud (ca. 100.000 euro).

De vertaling van de bezuiniging in plannen

De hierboven beschreven bezuinigingen in de programmabegroting vinden we terug in de gemeentelijke kadernota's. In de Kadernota 2016 wordt onder het Speerpunt Openbare ruimte gesteld dat een 'sober en doelmatig' onderhoudsniveau openbare ruimte wordt gewenst. De bezuiniging van twintig procent op de budgetten moest bij voorkeur ingevuld worden door middel van innovatieve (beleids-) maatregelen. Dit zou leiden tot een nieuw onderhoudsplan openbare ruimte, dat ook in de planning voor 2016 werd opgenomen.

In de Kadernota van 2017 staan dezelfde voornemens: 'In 2016 is gestart met het bijstellen en uitwerken van de beheerskaders voor het fysieke domein. In 2017 wordt uitvoering gegeven aan het in 2016 vast te stellen Meerjaren Uitvoerings Programma 2016-2018 Openbare Ruimte. In 2016/2017 wordt het Programma Leefomgeving nader ingevuld en een programmaplan opgesteld.'

Eind 2017 blijkt dat het voornemen om een integraal nieuw onderhoudsplan openbare ruimte te maken is omgezet naar het opstellen van deelplannen op productniveau. De reden hiervoor is dat de beleid- en beheerplannen niet voor elk product of elke productgroep aanwezig en/of actueel waren. In deze deelplannen op productniveau vindt een integrale afweging met andere producten plaats. Dit proces is eind 2017 nog in uitvoering.

Met het opstellen van een programma Leefomgeving, dat in de Kadernota 2017 stond aangekondigd, is niet gestart. Wel ligt er inmiddels een (concept) Groenvisie. Dit document beschrijft hoe er de komende tien jaar zal worden omgegaan met al het groen in de gemeente. De gemeente stelt zich als doel de waarde van het aanwezige groen te behouden en te versterken, de kwaliteit te verhogen en mede met het oog op klimaatbestendigheid wil men delen van de gemeente vergroenen. Daarnaast wordt in de Groenvisie gesteld dat men 'het groenbewustzijn en participatie vanuit onze samenleving' wil vergroten.

Het doel is om op den duur het beheer en onderhoud van de openbare ruimte bij deze groenvisie te laten doen aansluiten.

Innovatieve maatregelen in plannen

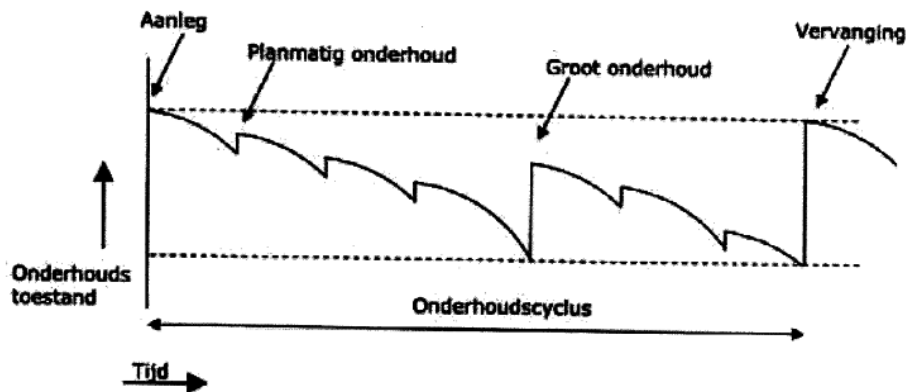
De innovatieve maatregelen waar de Kadernota's naar verwijzen, zijn vooral gezocht in het samenbrengen van verschillende onderdelen in een meerjarenplan en een vernieuwing van de werkwijze in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

In het Meerjaren Uitvoerings Programma (MUP) is uitgewerkt op welke manieren de gemeente Ermelo onderhoud en realisatie uitvoert in de periode van 2017 tot 2019. Het MUP brengt diverse deelgebieden onder in één meerjarenplan (zie de tabel in bijlage 1 voor alle producten die volgens het MUP tot het beheer van de openbare ruimte behoren).

Een meerjarenplanning voor het werk aan al deze producten is nodig, om inzicht te krijgen in de beschikbare en benodigde budgetten in de komende jaren.

De wens is om tot een economisch optimum te komen waarbij budgetten worden besteed daar waar nodig is. Alle inrichtingselementen in de openbare ruimte hebben een bepaalde levensduur en een daarbij horende onderhoudscyclus (figuur 2). Het is van belang dat de kwaliteit van inrichtingselementen niet onder het minimum afgesproken technisch niveau komt en dat elementen zo lang mogelijk mee gaan. De levensduur en het onderhoud zijn afhankelijk van waar het product zich bevindt en hoeveel het gebruikt wordt.

Figuur 2 Onderhoudscyclus. Uit: Meerjaren Uitvoerings Programma 2017-2019

Het MUP stelt dat er twee mogelijke manieren zijn om op de lange termijn te besparen op de productkosten in de openbare ruimte. Kosten op producten kunnen worden bespaard door 1) een efficiënte en duurzame aanleg en 2) door goed beheer, waardoor producten lang(er) gebruikt kunnen worden.

Volgens het MUP zijn de beschikbare middelen voor de meeste producten nu voldoende om te onderhouden op de voorgestelde onderhoudsniveaus B en C. Op korte termijn levert het nastreven van dit niveau een bezuiniging op. Wel wordt geconstateerd dat een gevolg hiervan is dat het groen en de verharding eerder zullen vragen om groot onderhoud. Effectief onderhoud vraagt om een vooruitziende blik, want achterstallig onderhoud⁴ zorgt voor onnodig hoge kosten omdat producten eerder vervangen moeten worden.

Plannen vertaald in uitvoering

Uit de programmabegroting is gebleken dat er bijna 400.000 euro is bezuinigd op regulier onderhoud. De twintig procent bezuiniging die uitgevoerd diende te worden, is evenredig verdeeld over Gresbo en

⁴ In het Mup 2017-2019, blz. 10 staat: Achterstalligheid is het onderhoud dat je alleen nog door middel van een (gedeeltelijke) vervangingsinvestering kunt doen; het object is niet meer met 'dagelijks onderhoud' in functie te houden.

team Wijkservices. Het nieuwe kwaliteitsniveau waarnaar gestreefd diende te worden, is daarin aan Gresbo gecommuniceerd.

Op welke taken binnen de uitvoering er precies is gekort, is niet opgenomen in de programmabegroting. De ambtelijke organisatie heeft afgewogen op welke punten van beheer en onderhoud in de openbare ruimte bezuinigd kan worden. Bezuinigingsmogelijkheden werden voornamelijk gevonden in klein dagelijks onderhoud.

Uit de gesprekken die wij hebben gevoerd met ambtenaren blijkt dat men het niet gemakkelijk vindt om te duiden op welke manier er binnen klein onderhoud precies bezuinigd is. Ook het effect dat een verandering in werkwijze heeft, is niet altijd gemakkelijk toe te kennen aan één oorzaak. Wettelijke maatregelen, zoals het verbod toepassen chemische onkruidbestrijdingsmiddelen op verharding, hebben ook invloed op de uitvoering en de kosten van werkzaamheden.

Er is bezuinigd op het regulier en groot onderhoud door middel van het omlaag brengen van de streefniveaus. Daarnaast is getracht om de gevolgen van de beschikbaarheid van minder middelen op te vangen door het uitvoeringswerk op een andere wijze te organiseren. Er is de afgelopen drie jaar flink ingezet op professionalisering van de buitendienst, om doelmatiger, efficiënter en meer als een team te werken. Ook is het wijkgericht werken ingevoerd. Het idee hierbij is dat men met een team “als een witte tornado door de wijk heengaat”. Dit houdt in dat men een week lang één wijk onder handen neemt. De week erna focust het onderhoudsteam zich op een volgende wijk. Het effect hiervan is dat men langere tijd niet in een wijk aanwezig is. Voorheen werkte men op een andere wijze waarbij de buitendienst vaker, maar met een kleiner aantal mensen in de wijken aanwezig was.

De gemeente Ermelo maakt gebruik van een beheersysteem, genaamd GISIB. Met dit beheersysteem zijn de vele onderhoudsobjecten binnen de gemeente in kaart gebracht. De gegevens die van belang zijn voor beheer en onderhoud (bijvoorbeeld leeftijd, status en het laatste controlemoment) zijn hieraan gekoppeld. De benodigde gegevens voor beheer worden op deze manier digitaal inzichtelijk gemaakt. Dit zorgt voor overzicht wat kan leiden tot meer efficiëntie.

In de uitvoering van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is veel veranderd in de afgelopen drie jaar, deels als gevolg van de bezuinigingen. In het volgende hoofdstuk zetten we de gevolgen van de bezuinigingen verder uiteen.

3.3 Effecten en gevolgen

In het voorgaande hoofdstuk zijn de overwegingen, kaders en de vertaling van de besluitvorming in plannen uiteen gezet. Hoe hebben deze plannen in de praktijk uitgepakt? In dit hoofdstuk zetten we dit uiteen, op basis van beschikbare rapportages en de door ons opgehaalde empirische gegevens.

We beschrijven eerst de effecten ‘buiten’: wat zijn de gevolgen geweest op de buitenruimte voor de inwoners van Ermelo? Vervolgens verleggen we de focus naar ‘binnen’ in de ambtelijke organisatie. Wat zijn de gevolgen voor het werk voor de uitvoerders zelf? En voor de beheerplannen? Tot slot gaan we in op hoe de raad en het college om zijn gegaan met de gevolgen van de bezuinigingen.

3.4 Inwoners en de buitenruimte

Meldingen

CROW Niveau B (basis) wordt volgens het Meerjaren Uitvoeringsplan door inwoners als ‘acceptabel beeld’ ervaren. Niveau C daarentegen zorgt voor een minder acceptabel beeld volgens het MUP. Vanuit dit inzicht zou men verwachten dat het aantal meldingen over de openbare ruimte twee tot drie jaar na het besluit te bezuinigen zal toenemen. Een eerste analyse van het aantal meldingen in 2017 lijkt dit beeld te bevestigen: het aantal meldingen in 2017 lijkt hoger uit te gaan komen dan in 2015 en 2016.

Het eerste halfjaar zit 238 meldingen boven het gemiddelde aantal meldingen (1073) per half jaar. Als deze trend de tweede helft van het jaar doorzet, dan komen er in 2017 22 procent meer meldingen binnen dan gemiddeld genomen over de afgelopen drie jaar.

De aantallen zijn te klein om betrouwbare conclusies aan te verbinden; bovendien is de werkwijze bij de meldingenafhandeling gewijzigd en voor een goede vergelijking zouden de cijfers tot en met december meegenomen moeten worden. Er zijn vele externe invloeden die ervoor kunnen zorgen dat het aantal meldingen oploopt, waarbij het weer de grootste invloed heeft, aldus navraag bij de medewerker Kwaliteit en Ondersteuning. De gegevens zijn niet heel betrouwbaar als kwantitatieve indicator, maar kunnen wel inzicht geven op het moment dat er iets heel erg misloopt. Wij zien in de nu beschikbare cijfers geen aanleiding om tot die conclusie te komen.

Interessanter is hoe de meldingen worden afgehandeld door de gemeente. Er is sinds 2015 een en ander veranderd in de organisatie van meldingenafhandeling. Bij een melding wordt op basis van de categorie van de melding een persoon verantwoordelijk gemaakt voor de afhandeling. Dit werkt goed, maar echt inzicht in het percentage afgehandelde meldingen kunnen we niet krijgen. Meldingen zijn, zeker in de fase vlak na het doorvoeren van deze organisatiewijziging, niet altijd 'afgemeld'. Hierdoor zijn de percentages van afgelopen jaren niet beschikbaar. In hoeverre meldingen tijdig en adequaat zijn afgehandeld, kan nu dus niet vastgesteld worden.

Aantal meldingen 2015 - 2017

Jaar	Aantal
2015	2048
2016	2008
1e helft 2017	1311

Resultaten survey

Om ook de ervaringen van inwoners mee te nemen in de analyse, hebben we via de communicatiekanalen van de gemeente een kleine survey uitgezet. De drie vragen waren in vijf minuten in te vullen: 'Met welk rapportcijfer zou u het onderhoud van de openbare ruimte van de gemeente Ermelo beoordelen', 'Kan er iets verbeterd worden en – zo ja – wat' en 'Wat vindt u de mooiste plek in de openbare ruimte van Ermelo?'. Een dergelijke kleine survey is niet representatief voor de gehele bevolking van Ermelo en dient dus gelezen te worden als een snelle inventarisering van positieve en negatieve geluiden onder inwoners. Een uitgebreidere survey gericht op een representatieve afspiegeling van de inwoners van Ermelo zou opgezet moeten worden om een betrouwbaarder basis voor conclusies te vormen. De 49 inwoners die de kleine online survey hebben ingevuld geven de status van de openbare ruimte gemiddeld een 5,7. 60 procent geeft een voldoende, de meeste respondenten gaven een 6.

Suggesties voor verbetering betreffen vooral het groen en het grijs. Veel genoemd is de begaanbaarheid van het trottoir. Ook overwoekering door het groen en scheefliggende tegels worden als problematisch ervaren. Vooral voor kinderwagens en rolstoelen zijn stoepen niet goed begaanbaar, aldus de respondenten in de survey. Er is veel commentaar op hoe schoon de buitenruimte is. In sommige gevallen lijken respondenten door slecht onderhoud ook gevaarlijke situaties in het verkeer te ervaren. Verkeersveiligheid en verlichting zijn onderwerpen die meerde malen genoemd worden. Een volledig overzicht van de gegeven antwoorden is opgenomen in bijlage 3.

Het gevolg van de nieuwe werkwijze die door de buitendienst wordt uitgeprobeerd, is dat de inwoners niet wekelijks iemand in de wijk zien. De communicatie hierover naar inwoners is, in het proefjaar 2017, nog niet formeel ingezet. Hierover zien we ook het een en ander terug in de survey:

"Ik mis onze gemeentemannen in de wijk, je ziet bijna nooit iemand en als ze er zijn, [dan] zijn ze ook zo weer weg."

De inwoners van Ermelo zijn trots op mooie plekken in hun dorp. Het plein voor het gemeentehuis wordt het meest genoemd als voorbeeld van mooie openbare ruimte. Tegelijkertijd wordt het door een

aantal respondenten ongevraagd ook juist tot lelijk bestempeld. Deze buitenruimte maakt de tongen in ieder geval los. Het bos, de hei, de molen en de entree van het dorp en het centrum in het algemeen kunnen ook veel respondenten bekoren.

Wijkverenigingen

Woordvoerders van de wijkverenigingen Horst en Telgt en Ermelo West is gevraagd hoe zij aankijken tegen de staat van onderhoud van de openbare ruimte in hun omgeving. Beide woordvoerders hebben aangegeven geen grote problemen te hebben ervaren in de afgelopen periode. Op het moment dat er iets stuk is, worden meldingen opgepakt en er wordt meestal tijdig gereageerd. Allebei de woordvoerders erkennen dat het wel voorkomt dat een melding wat langer blijft liggen, maar dat dit uitzonderingen zijn.

Netwerkgemeente

Uit onderzoek van DUO Market Research en de VU Amsterdam⁵ blijkt dat een grote meerderheid van de inwoners betrokken wil worden bij de ontwikkeling en uitvoering van beleid in de gemeente Ermelo. Centraal in het leggen van de verbinding met de samenleving staat de dialoog. Uit onderzoek van de VU⁶ bleek dat ondanks de veelheid aan activiteiten een gemeenschappelijke werkwijze omtrent burgerparticipatie nog ontbreekt.

Uit gesprekken die zijn gevoerd met woordvoerders van de wijkverenigingen blijkt dat de gemeente de wijkverenigingen benadert wanneer er nieuwe initiatieven worden ondernomen wat betreft de inrichting van de openbare ruimte, vooral in de verkennende fase. Ook bij de buurtschouw worden er inwoners via de wijkverenigingen bereikt. Bij de wijkvereniging Ermelo West wordt gemerkt dat de gemeente tegenwoordig meer met burgers samenwerkt. Door de vereniging Horst en Telgt wordt opgemerkt dat de gemeente bereid is om de inwoners mee te nemen, maar soms nog zoekende is naar een manier om de procedures hiervoor te stroomlijnen omdat initiatieven daar nu nog in sneuvelen. Het in samenspraak aanstellen van een wijkcoördinator, die dient als schakel tussen de wijk en de ambtelijke organisatie, wordt als goed voorbeeld gegeven door de wijkvereniging.

3.5 Ambtelijke organisatie

Gevolgen voor de uitvoerders van onderhoud

Door het streven naar een ander beeldkwaliteitsniveau, hebben de mensen die op straat het werk uitvoeren hun werkwijze moeten aanpassen. Uit het gesprek met de teammanager blijkt dat de uitvoerders daar soms moeite mee hebben. Er is specialistische en lokale kennis nodig voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte; de mensen die hier verantwoordelijk voor zijn, hebben vaak al vele jaren ervaring met het werk en zien dat de buitenruimte niet meer de kwaliteit heeft die zij gewend waren te leveren. Daarnaast is het wijkgericht werken nog in de proeffase. In de door ons gevoerde gesprekken werd aangegeven dat dit tijd gegund moet worden. Daarnaast werd aangegeven dat bewoners er niet aan gewend zijn dat buitendienst niet iedere week in hun wijk is. Zij uiten soms kritiek op de medewerkers van de buitendienst. De medewerkers staan daardoor enigszins onder druk. Ruimte voor dienstverlening, bijvoorbeeld in de vorm van het beantwoorden van vragen van burgers, komt soms in de knel door de bezuinigingsmaatregelen.

Daartegenover staat dat de teammanager merkt dat het wijkgericht werken en de focus op professionaliteit (doelmatiger, efficiënter en meer als een team werken) een positief effect heeft op de uitvoerders van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Er wordt meer eigen initiatief genomen en er heerst een teamgevoel.

⁵ Van Grootheest, A. & Elphick, E. (2017) *Rapportage onderzoek relatie inwoners en gemeente*, DUO Market Research & Vrije Universiteit Amsterdam.

⁶ Siebers, V. (2017) *Wetenschapsrapportage Ermelologisch Netwerken: Ermelo als Netwerkgemeente*, Vrije Universiteit Amsterdam.

Gevolgen voor het beheer

De raad en het college hoopten dat de bezuiniging een positief neveneffect zou hebben, namelijk dat deze zou leiden tot een efficiëntere uitvoering van het beheer door de ambtelijke organisatie. De manier waarop het beleid rondom beheer en onderhoud wordt uitgewerkt in plannen is in de afgelopen periode inderdaad aan verandering onderhevig geweest. In het Meerjaren Uitvoerings Programma 2017-2019 zijn plannen uit deelgebieden bij elkaar gebracht. Daarnaast is ingezet op een integraal nieuw onderhoudsplan openbare ruimte. Het realiseren van dit integrale plan bleek niet haalbaar, omdat de beleid- en beheerplannen niet voor elk product aanwezig of actueel waren.

De organisatie is aan de slag gegaan om deze plannen te actualiseren en is hier gedeeltelijk nog mee bezig. Uit de gesprekken bleek dat deze inventarisering meer inzicht in benodigdheden op verschillende posten oplevert, wat het verplaatsen van budgetten mogelijk maakt. Als op de ene post door efficiënt werken of meevallende omstandigheden budget over is, is het mogelijk dat dit overschot op een andere post worden ingezet.

Toekomst

Vanuit de uitvoering wordt erop gewezen dat het huidige onderhoudsniveau aangehouden zou kunnen worden voor dit budget. Maar als men terug wil naar een hoger niveau, geven zowel de ambtenaren die het MUP hebben opgesteld als de teammanager wijkservices aan dat dat nieuwe investeringen vraagt.

3.6 Wethouder, raad en de gevolgen van de bezuiniging

Uit de gesprekken met raadsleden, de wethouder en ambtenaren komt naar voren dat zij allen uit gesprekken met inwoners, maar ook uit eigen ervaring, weten dat de staat van de openbare ruimte van Ermelo verslechtert. De gevolgen van bezuinigen zijn niet direct merkbaar geweest, maar geleidelijk steeds zichtbaarder geworden.

Een aantal raadsleden geeft in gesprek aan teleurgesteld te zijn over de staat van de openbare ruimte op het moment:

“We hebben ons niet gerealiseerd hoe snel dat achteruit kan lopen. Al na een paar jaar zit je op een punt van kapitaalvernietiging.”

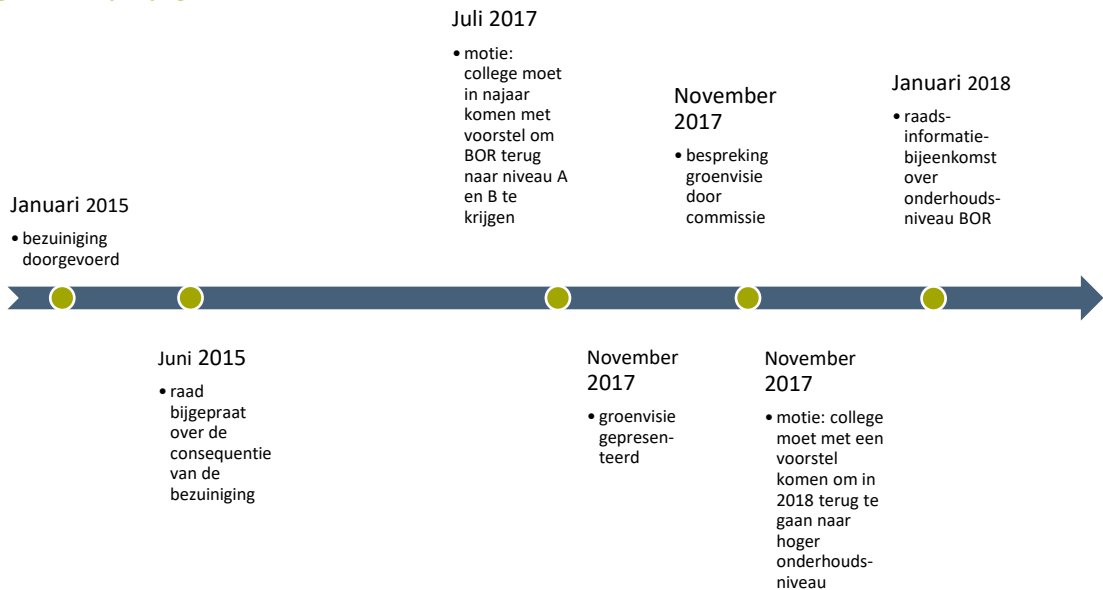
De reacties zijn over het algemeen vrij stevig:

“De staat is dramatisch, struiken op blindenroutes steken uit. Dit is niet zorgzaam, het is een belabberd niveau.”

Een enkeling is wat genuanceerder:

“Het is een beetje verdeeld, de ene wijk wordt meer gedaan dan de andere. Over het geheel vind ik het niet echt heel slecht.”

Figuur 3 Tijdslijn gemeenteraad

Uit de tijdslijn hierboven blijkt dat de raad door middel van moties al langere tijd vraagt om initiatieven van het college om iets aan de staat van onderhoud te doen. Er is geen gehoor gegeven aan de eerste motie en in de raadsvergaderingen daarna wordt hier een punt van gemaakt. De griffier merkt dat de discussie momenteel wat harder gevoerd wordt met uitzicht op de verkiezingen. Een interessant punt hierbij is dat de coalitiepartijen ook een sterk standpunt innemen richting college en dat de kritische blik dus niet alleen uit de oppositie komt.

Het college heeft in de raadsvergadering van 13 december 2017 toegezegd dat er in 2018 budget komt om de ergste achterstanden te kunnen aanpakken. Uit de gevoerde gesprekken met raadsleden en wethouder blijkt dat zij de achteruitgang in de openbare ruimte de uitvoeringsorganisaties niet aanrekenen, maar dat zij dit als een logisch gevolg van bezuinigingen zien. De wethouder geeft tijdens het interview aan dat de bezuiniging een herorganisatie van werkzaamheden in gang heeft gezet, waardoor efficiënter en beter gewerkt wordt. Mede daarom moet de organisatie niet zonder meer terug naar het oude budget en werkpatroon.

Informatiebehoefte

De raadsleden hebben sinds de bezuiniging is ingevoerd niet veel informatie gevraagd over de effecten ervan op de uitvoerende dienst en de openbare ruimte. Uit de telefonische interviews blijkt dat er wel interesse is voor wat de effecten van de bezuiniging op de ambtelijke organisatie is geweest, maar er zijn weinig momenten waarop contact tot stand komt. Informatie over de effecten in de vorm van het nieuwe nagestreefde CROW referentiebeeldniveau is in juni 2015, een aantal maanden na het besluit, eenmaal in de raadsvergadering aan bod gekomen. Zowel raadsleden als verantwoordelijk ambtenaren gaven bij de onderzoekers aan behoefte te hebben aan een bijeenkomst voor informatiedeling. Deze stond gepland voor begin 2018.

Toekomst

Er ligt nu een concept Groenvisie op tafel met nieuwe ambities op het gebied van duurzaamheid. Nieuwe onderhoudsmaatregelen zullen daardoor worden beïnvloed. Een transitie naar een hoger onderhoudsniveau in de nabije toekomst zou hierbij moeten aansluiten. Hierdoor wordt het vanuit zowel de besluitvorming als de uitvoering niet zinvol geacht om de bezuinigingen zonder meer terug te draaien. De openbare ruimte in woonwijken uit de jaren 60/70/80 is aan vervanging toe en dit moet gaan aansluiten bij het toekomstbestendig maken van die wijken. Daarnaast is het, gezien de transformatie naar een netwerkgemeente, van belang dat inwoners mee worden genomen in besluiten over

hun leefomgeving. Bij het opstellen van de Groenvisie die er nu ligt, is hier een aanzet voor gegeven: aan relevante partijen uit het maatschappelijk middenveld en inwoners is gevraagd mee te denken over deze visie.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Actuele thema's in BOR

4

4 Actuele thema's in BOR

4.1 Vier thema's in beheer en onderhoud van de openbare ruimte

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte kunnen bijdragen aan het welzijn en het welbevinden van iedere inwoner. In dit onderzoek willen we inzicht verschaffen in de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid en de uitvoering ervan in de gemeente Ermelo. Daarnaast willen we ook in beeld brengen welke mogelijkheden er zijn om beleid en uitvoering te optimaliseren. Om hier grip op te krijgen, kijken we in dit hoofdstuk naar goede praktijken in andere gemeenten.

Door innovaties en veranderingen in de samenleving is het BOR-werkveld voortdurend in beweging. De uitdagingen die dit met zich meebrengt, worden jaarlijks besproken op congressen voor beleidsmakers en professionals die zich bezighouden met het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Er zijn twee grote landelijke congressen in het vakgebied, namelijk het Landelijk Congres openbare ruimte (LCOR) van vakblad Stedelijk Interieur en het Nationaal Congres Beheer Openbare Ruimte (NCBOR) van CROW. Door het inventariseren van de onderwerpen en de inhoud van presentaties die de afgelopen twee jaar zijn gegeven op deze congressen, kunnen we een beeld vormen van de laatste relevante ontwikkelingen in het vakgebied. Uit de vele verschillende presentaties komen vier steeds terugkerende thema's naar voren: *duurzaamheid*, *slim beheer*, *sturen op beleving* en *samenwerken*. In dit hoofdstuk wordt ieder thema kort toegelicht. Daarbij worden er voorbeelden uit andere gemeenten gegeven die ter inspiratie kunnen dienen voor de gemeente Ermelo.

Bij het goed beheren en onderhouden van de openbare ruimte denken we aan de behoeften van vandaag, maar ook aan die van morgen. Hoe maken we de openbare ruimte toekomstbestendig en toekomstgericht? Duurzaamheid is een veelomvattende term en daarom vraagt beleid hierop om duidelijke en goed doordachte keuzes. Vrijwel elke Nederlandse gemeente heeft beleid op duurzaamheid, waarbij de drie P's (planet, people en profit) centraal staan. Dat moet ook, want de Omgevingswet (Ow) verankert het principe dat als er ontwikkelingen plaatsvinden, deze ontwikkelingen duurzaam moeten zijn.

Duurzame oplossingen op het gebied van openbare ruimte worden niet alleen gezocht in de inzet van vernieuwende technologieën en duurzaam materiaal, maar ook in participatieve werkwijzen en in zorgvuldig en vooruitstrevend management. Deze laatste twee thema's zullen in de volgende paragrafen aan bod komen. Ze dragen bij aan duurzaamheid in die zin dat een goede samenwerking, opzet en aanpak ervoor zorgen dat er zorgvuldig en op optimale wijze met de buitenruimte wordt omgegaan. Een integrale aanpak gericht op duurzaamheid moet ervoor zorgen dat de buitenruimte zo lang mogelijk mee gaat en dat vroegtijdige vervanging van materialen niet nodig is.

Voorbeeld: in de gemeente Apeldoorn heeft men in oktober 2017 een integrale aanpak opgesteld om haar bloemkoolwijken uit de zeventiger jaren te revitaliseren. Hierbij is als doel gesteld dat, afgezien van reguliere onderhoudsmaatregelen en vervangingen, de wijk weer 30 tot 40 jaar verder moet kunnen tegen betaalbare onderhoudskosten. Bovendien moeten materialen daarna bruikbaar blijven binnen de materialenkringloop.

Meetgegevens spelen op veel beleidsterreinen een steeds belangrijkere rol. Door het combineren van gegevens en systemen kan onze leefomgeving ‘smart’ worden ingericht en zich aanpassen aan de gebruiker. Big data kan op tal van terreinen worden ingezet. Voor de openbare ruimte bijvoorbeeld om een analyse te maken van het aantal bomen in een areaal, of de intensiteit van het gebruik van een fietspad. De beheerder wordt ook steeds vaker gevraagd om het aanleveren van gegevens. Een structurele aanpak van informatievoorziening is belangrijk. Een relevant voorbeeld voor BOR is de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). De uitdaging is om deze administratie goed bij te houden. Slim beheer en de ontwikkeling van de systemen om dit te optimaliseren, vragen om investeringen. Hierdoor zien we dat de grotere Nederlandse gemeenten hierin iets voorop lopen.

Voorbeeld: in de gemeente Amsterdam is men al enige tijd bezig om data uit verschillende bronnen bij elkaar te brengen in assetmanagement. Dit gaat een stap verder dan regulier onderhoudsmanagement. Het doel is om de optimale prestatie uit gebruiksmiddelen, de assets, te halen door kosten, prestaties en risico's tegen elkaar af te wegen.

Daarnaast heeft Amsterdam een ramingsfunctie ontwikkeld. Daarmee kan binnen het kader van de beschikbare middelen inzichtelijk worden gemaakt welke budgetten objectief gezien nodig zouden zijn om de gemeentelijke taken uit te kunnen voeren. De ramingsfunctie biedt inzicht in de financiële effecten van gemaakte keuzes en houvast bij het beoordelen van prestaties.

Sommige gemeenten hebben daarnaast koers gezet op het verbeteren van de belevingskwaliteit van de openbare ruimte (zie ook ‘sturen op beleving’ hieronder). Om te kunnen sturen op beleving is veel informatie nodig. Voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte is het combineren van meetgegevens over de belevingskwaliteit, gegevens uit meldingssystemen, maar ook statistische, demografische en geografische data interessant.

Voorbeeld: in de gemeente Rotterdam heeft dit geresulteerd in belevingskaarten waar de objectieve en subjectieve gegevens te zien zijn.

Belevingskaarten Rotterdam (bron: NCBOR 2016)

Goed beheer en onderhoud van de openbare ruimte zorgen er vooral voor dat ergernissen op straat opgelost worden. Het is een probleemoplossend beleid en voegt weinig toe aan de beleving van de buitenruimte: in principe streeft men daarmee altijd naar een 6, als we burgertevredenheid in een rapportcijfer uitdrukken. Als de gemeente naar een hogere burgertevredenheid streeft, moet zij inspelen op de behoeften van gebruikers om de beleving van de openbare ruimte te verbeteren.

Voorbeeld: de gemeente Zoetermeer heeft geïnvesteerd in meer groen in de vorm van een ontmoetingstuin en de effecten hiervan laten onderzoeken. De investering bleek de sociale cohesie en het vertrouwen in de wijk te hebben bevorderd. Met goede ideeën kan de buitenruimte zo leuker gemaakt worden.

Negatieve en positieve ervaringen met de buitenruimte zullen een zelfversterkend effect hebben en de manier waarop men de buitenruimte gebruikt beïnvloeden.

Voorbeeld: vanuit die gedachte is de gemeente Eindhoven begonnen met het project 'Smile Factor'. Ze gaat aan de slag met psychologische technieken (nudging) om het gedrag van haar burgers te verbeteren. Dit gebeurt met name door het installeren van optimistische kunst in de openbare ruimte. Openbare ruimte die aanzet tot een lach verbetert het humeur en vermindert overlast. Het college hoopt dat dit soort maatregelen leidt tot minder overlast en afval in de openbare ruimte.

Ballonnenboom in Eindhoven, een initiatief van Mariëlle Coppes, Smile Factor-curator (bron: Twitter)

Mooi begin van de dag #balloontree @magicaldayblog

07:36 - 8 mrt. 2016

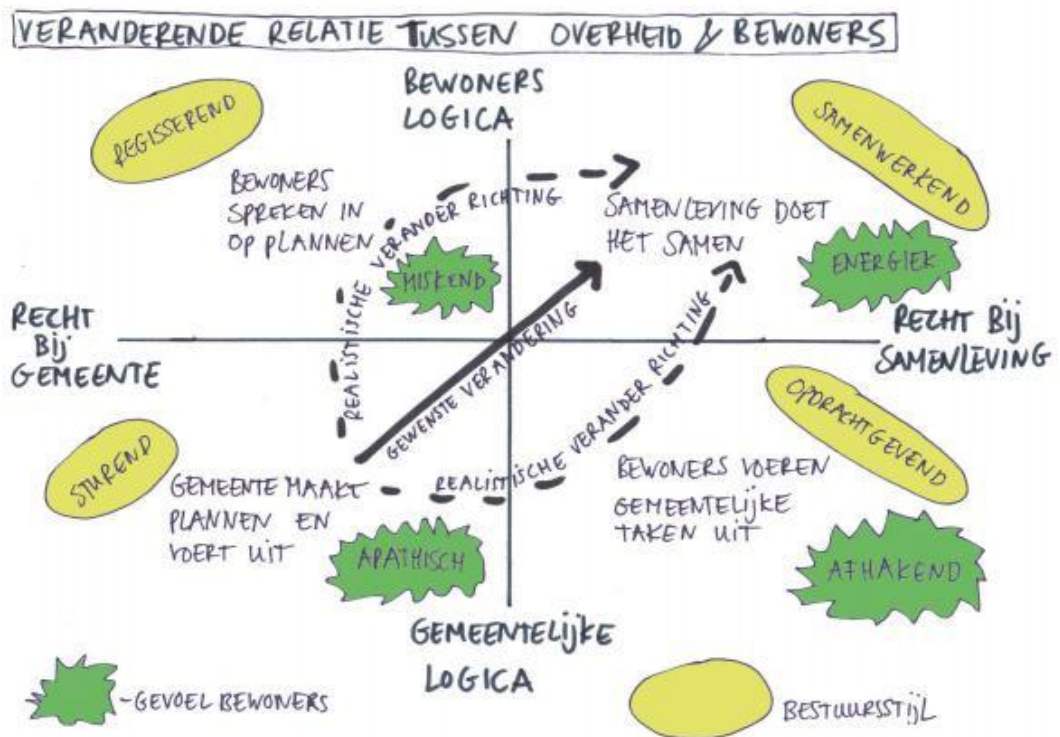
Burgerparticipatie is een thema dat op vrijwel alle beleidsterreinen voorbijkomt. Zelfbeheer van de openbare ruimte komt soms ook voor. De gemeente Stichtse Vecht heeft hiervoor 'spelregels' ontworpen, waarin staat vastgelegd welke producten op welke manier en onder welke voorwaarden door burgers beheerd mogen worden.

Voorbeeld: de gemeente Schiedam heeft een participatieprotocol BOR opgesteld als handleiding voor de afdeling Beheer Openbare Ruimte. Op deze manier zorgt de gemeente ervoor dat een vast en herkenbaar stramien wordt gevolgd in participatieprocessen.

Sinds 2015 is een aantal gemeenten samen met bewoners gestart met 'the Right to Challenge' (RtC), waarbij bewoners een gemeentelijke taak overnemen wanneer zij denken dat zij dat anders, beter, slimmer en/of goedkoper kunnen aanpakken dan de beleidsmakers.

Voorbeeld: de gemeenten Rotterdam, Den Haag, Woerden en Amsterdam hebben beleidsdocumenten opgesteld die te vinden zijn via de website van de VNG (www.vng.nl/righttochallenge).

De veranderende relatie tussen overheid en burgers volgens the Right to Challenge (VNG)

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Toetsing van bevindingen

5

5 Toetsing van bevindingen

Dit onderzoek heeft als doel inzicht te verschaffen over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het huidige beleid en de uitvoering daarvan. In het voorgaande hoofdstuk zijn de effecten en gevolgen van het huidige beleid en de bezuinigingen op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Ermelo uiteengezet. In dit hoofdstuk toetsen we eerst de bevindingen aan het normenkader. Vervolgens beantwoorden we de onderzoeksvragen.

5.1 Normenkader

Norm: de gemeente Ermelo beschikt over actueel beleid op het gebied van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte

Criteria:

- Beleid is neergelegd in plannen
- De beleidsplannen worden periodiek geactualiseerd

In het coalitieakkoord is bezuinigd op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarbij is akkoord gegaan met een teruggang in beeldkwaliteitsniveaus en is de opdracht meegegeven de efficiëntie van de uitvoeringsdienst door middel van creatieve en innovatieve manieren te verhogen. Onder het besluit te bezuinigen, lagen geen concrete aanknopingspunten over hoe dat op een verantwoorde wijze zou kunnen plaatsvinden. College en raad hebben het besluit zonder informatie uit vooronderzoek genomen. Dat vormde een extra uitdaging voor de uitvoering.

Het voornemen was om een integraal Programma Leefomgeving op te stellen, maar dit voornemen is omgezet naar het opstellen van deelplannen op productniveau. De reden hiervoor is dat de beleid- en beheerplannen niet voor elk product of elke productgroep aanwezig en/of actueel waren. In deze deelplannen op productniveau vindt een integrale afweging met andere producten plaats. Dit proces is eind 2017 nog in uitvoering. In het Meerjaren Uitvoerings Programma 2017-2019 is het beleid voor lang cyclisch onderhoud neergelegd. Momenteel wordt gewerkt aan het MUP 2018-2020.

Aan deze norm is deels voldaan – het actualiseren van de deelplannen is nog in gang.

Norm: beleid biedt kaders voor uitvoeringsplannen

Criteria:

- De verwachtingen en definities van kwaliteit, doelmatigheid en doeltreffendheid zijn vertaald in uitvoeringsplannen
- Verwachtingen en definities zijn specifiek: er is één uitleg mogelijk
- Meetbaar: de realisatie van doelen is te meten (kwantitatief/kwalitatief)
- Tijdgebonden: er is aangegeven wanneer een bepaald doel moet zijn bereikt
- Het budget is toereikend voor uitvoerders om aan de kwaliteitseisen van de gemeente te voldoen

In het coalitieakkoord is besloten twintig procent te bezuinigen op beheer en onderhoud van de openbare ruimte. College en raad hebben gesproken over de beeldkwaliteitsniveaus zoals die zijn opgesteld door CROW. Niveau B (centrum) en C (daarbuiten) zijn door de raad als acceptabele beeldkwaliteitsniveaus meegegeven. Buiten dit kwaliteitskader zijn er door de raad geen verdere kaders meegegeven voor de uitvoeringsplannen.

De verwachtingen en definities van kwaliteit, doelmatigheid en doeltreffendheid zijn dus in de vorm van het beeldkwaliteitsniveau vertaald in de uitvoeringsplannen. Deze CROW-normen zijn gestandaardiseerd en definities zijn voor BOR-professionals specifiek en eenduidig genoeg om mee te werken. Dit beeldkwaliteitsniveau is meetbaar en tijdsgebonden in die zin dat het onderhoudsniveau op geen enkel moment onder de norm mag komen. Het budget past bij het te behalen onderhoudsniveau.

Aan deze norm is voldaan.

Norm: de uitvoering van het beleid sluit aan bij de beleidsdoelen om het onderhoudsniveau ondanks bezuiniging op acceptabele kwaliteit te houden

Criteria:

- In de uitvoeringsplannen zijn minimumeisen vastgesteld
- In de uitvoeringsplannen zijn prioriteiten vastgesteld

In het Meerjaren Uitvoerings Programma en in het raamcontract met Gresbo zijn minimumeisen vastgesteld. De minimumeisen zijn de CROW-beeldkwaliteitseisen.

In de uitvoeringsplannen zijn prioriteiten vastgesteld. Het wijkgericht werken is ingevoerd waarbij het regulier onderhoud minder vaak gedaan wordt, maar wel met een intensievere aanpak. Door deze werkwijze streven de uitvoerders ernaar om het onderhoudsniveau ondanks bezuiniging op acceptabele kwaliteit te houden. Onder 'acceptabel' verstaan we in dit geval de vastgesteld minimum beeldkwaliteit.

Aan deze norm is voldaan.

Norm: de uitvoering van het beleid sluit aan bij de beleidsdoelen om een netwerkgemeente te zijn

Criteria:

- Mogelijkheden tot samenwerking met andere partijen (burgers, organisaties, ondernemers, maatschappelijke instellingen en andere gemeenten) zijn verkend
- Mogelijkheden tot samenwerking met andere partijen zijn indien gewenst/mogelijk toegepast
- Uitvoeringsplannen in samenwerking met andere partijen zijn realistisch, risicobestendig en flexibel
- Innovatieve en creatieve manieren om het beheer van de buitenruimte te organiseren zijn verkend
- Innovatieve en creatieve manieren om het beheer van de buitenruimte te organiseren zijn indien gewenst/mogelijk toegepast

Het concept en het handelingsplan omtrent het zijn van netwerkgemeente is nog niet concreet uitgewerkt in Ermelo. Er is een visie, de ontwikkelagenda is nog in voorbereiding. De bereidwilligheid bij inwoners en organisaties in de gemeente Ermelo om mee te denken over bijvoorbeeld een nieuwe inrichting van de openbare ruimte of het vormgeven van de Groenvisie biedt hiertoe kansen. Het aanstellen van wijkcoördinatoren in samenspraak met inwoners is een stap in de goede richting om het netwerkconcept te concretiseren. Uit de gesprekken met de ambtelijke organisatie blijkt dat de gemeente eerste stappen gezet heeft in het verkennen van een samenwerking met de gemeente Harderwijk op het gebied van BOR.

Aan deze norm is (nog) niet voldaan, maar de gemeente werkt hieraan.

Norm: de uitvoering van het beleid sluit aan bij de beleidsdoelen om draagvlak bij burgers te creëren voor gemeentelijk beleid

Criteria:

- Mogelijkheden tot burgerparticipatie zijn verkend
- Mogelijkheden tot burgerparticipatie zijn indien gewenst/mogelijk toegepast
- Beleid op burgerparticipatie wordt in de praktijk effectief en naar tevredenheid van participanten ingezet
- Burgers/inwoners hebben de beleving/ervaring dat ze invloed hebben en zijn tevreden met die invloed
- Afhandeling van meldingen van burgers over de openbare ruimte past bij de beleidsdoelstellingen
- De beleidsdoelen van de gemeente Ermelo sluiten goed aan bij de beleving van inwoners

Door onderzoek van DUO en de VU heeft de gemeente Ermelo een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden van burgerparticipatie. Het verkennen van manieren om specifiek het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in samenwerking met burgers en/of andere organisaties te organiseren, komt in zeer uitzonderlijke gevallen voor. Zowel de ambtelijke organisatie als wijkverenigingen ervaren dergelijke initiatieven als bijzondere, maar ook kwetsbare werkvormen die vaak niet lang stand houden of sneuvelen in ambtelijke procedures.

De wil en de potentie om meer draagvlak te creëren bij inwoners zijn aanwezig, maar een bijpassende werkwijze binnen de organisatie kan concreter vormgeven worden. De gemeente zou een activerende rol kunnen aannemen, maar binnen het huidige onderhoudsniveau sluit dat waarschijnlijk niet aan bij de manier waarop burgers de buitenruimte nu beleven. In de door ons uitgevoerde minisurvey waren inwoners kritisch over de huidige staat van de openbare ruimte. Activatie vanuit de gemeente vereist een tactvolle benadering, want dit zou door inwoners geïnterpreteerd kunnen worden als nalatigheid.

Bovendien is het team wijkservices momenteel voornamelijk bezig met het implementeren van de wijkgerichte aanpak. In de door ons gevoerde gesprekken werd aangegeven dat dit wel enige tijd gegund moet worden. Daarnaast ligt er nu veel werkdruk bij de uitvoerders, waardoor er soms geen tijd lijkt te zijn voor een meer samenwerkende houding naar inwoners toe.

Tijdens dit onderzoek was het niet mogelijk inzicht te krijgen in de wijze waarop meldingen zijn afgehandeld. De mate waarin de afhandeling bijdraagt aan draagvlak bij inwoners, is niet vast te stellen. Wijkverenigingen hebben aangegeven geen problemen te ervaren met meldingenafhandeling. Uit de gesprekken komt niet naar voren dat men behoefte heeft meer betrokken te worden bij beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Aan deze norm is ten dele voldaan, burgerparticipatiemogelijkheden in het thema onderhoud en beheer van de openbare ruimte worden niet actief verkend.

Norm: de informatiepositie van de gemeenteraad met betrekking tot het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is toereikend

Criteria:

- Het college verstrekt tijdig relevante informatie aan de raad
- Raadsleden hebben naar hun mening voldoende mogelijkheden om kaders te stellen

De raad is op de hoogte gesteld van het nieuwe beeldkwaliteitsniveau dat de bezuiniging tot gevolg zou hebben. Er is gesproken over de beeldkwaliteitsniveaus zoals die zijn opgesteld door CROW en het geven van een dergelijk kwaliteitskader is naar mening van de raadsleden voldoende. Veel raadsleden gaven in telefonische interviews desondanks te kennen dat de huidige staat van onderhoud toch op een lager niveau is dan zij verwacht hadden. De informatie die in de beginfase van de bezuinigingsperiode is verstrekt was dus wel relevant, maar door middel van de CROW-beelden is men er niet geheel in geslaagd realistische verwachtingen bij de raadsleden te scheppen.

Uit de ingediende moties en de gesprekken met raadsleden blijkt verder dat raadsleden niet geheel tevreden zijn met de communicatie tussen college en raad over dit onderwerp. De raad vraagt in moties al langere tijd om initiatieven van het college om iets aan de staat van het onderhoud te doen, maar het college heeft de verzoeken langere tijd naast zich neergelegd.

Aan deze norm is voldaan, raadsleden hebben gelegenheid gehad om kaders te stellen bij de bezuinigingsbeslissing. Veel raadsleden hadden echter eerder de gelegenheid willen hebben om het kader tussentijds bij te stellen.

5.2 De onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvraag bij dit project luidt:

Hoe kan het integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte zowel in de uitvoering als met betrekking tot de uitvoeringsorganisatie worden geoptimaliseerd?

De beantwoording van de bijbehorende deelvragen behandelen we kernachtig in de volgende alinea's. In de conclusie beantwoorden we de centrale onderzoeksvraag en formuleren we aanbevelingen.

- **Hoe zijn het integraal beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Ermelo vormgegeven?**

De wethouder die over dit beleidsgebied gaat, heeft onder andere verkeer en vervoer, duurzaamheid en milieu in zijn portefeuille. Door twaalf raadsleden van de gemeente Ermelo vormen de commissie Infrastructuur & Ruimte. Zij vergaderen over beleid op openbare ruimte, verkeer en toerisme.

In de ambtelijke organisatie vallen het beheer en het onderhoud van de openbare ruimte onder de verantwoordelijkheid van de afdeling Realisatie & Beheer. Het onderhoud wordt voornamelijk uitgevoerd door team Wijkservice. Het dagelijks onderhoud is voor het grootste deel uitbesteed aan de sociale werkvoorzieners Gresbo (Inclusief Groep). Team wijkservice en Gresbo werken *wijkgericht*: een onderhoudsteam neemt een week lang één wijk onder handen.

In het Meerjaren Uitvoerings Programma is het beleid voor lang cyclisch onderhoud neergelegd. Momenteel wordt gewerkt aan het MUP 2018-2020. Daarnaast zijn er voor elk product deelplannen, die momenteel geactualiseerd worden. De gemeente Ermelo maakt gebruik van een beheersysteem, genaamd GISIB. Met dit beheersysteem zijn de vele onderhoudsobjecten binnen de gemeente in kaart gebracht.

Wanneer er iets is mis in de buitenruimte, kunnen inwoners van Ermelo dit bij de gemeente melden. Bij een melding wordt op basis van de categorie van de melding één persoon binnen de gemeente verantwoordelijk gemaakt voor de afhandeling ervan. Hij/zij neemt contact op met de verantwoordelijke dienst om het probleem te verhelpen. Is het probleem verholpen, dan dient dit te worden 'afgemeld'.

- **Welke kaders zijn er door de gemeente vastgesteld voor de sturing op de gewenste kwaliteit, doelmatigheid en doeltreffendheid van het integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte?**

Op basis van de CROW-normen is het na te streven beeldkwaliteitsniveau voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte vastgesteld. Het college en de raad hebben besloten over het beschikbare budget voor dit onderhoud en hebben ingestemd met beeldkwaliteitsniveaus B en C. Hierbuiten zijn er geen verdere kaders vastgesteld door het college en de raad.

- **Is het budget toereikend voor de uitvoerders om aan de wensen en kwaliteitseisen van de gemeente te voldoen?**

Het budget zoals het nu is toegekend, is passend voor het regulier onderhoud bij de te hanteren beeldkwaliteitsniveaus B en C. De dreiging van het moeten uitvoeren van groot onderhoud loopt hierdoor volgens het MUP 2017-2019 op en dit kan op de lange termijn extra kosten opleveren waarvoor niet is begroot.

- **Welke prestaties worden op het vlak van het integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte onderscheiden?**

De gemeente Ermelo heeft zich op het terrein van BOR voorgenomen in de afgelopen bestuursperiode 'sober en doelmatig' onderhoud te plegen.

Op het gebied van duurzaamheid, innovatie en maatschappelijk verantwoord ondernemen wordt gestreefd naar zo duurzaam mogelijk beheer, inrichting en inkoop aansluitend op het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid.

Er is voorgenomen optimaal te communiceren met diegenen die bij de openbare ruimte betrokken, belanghebbende of gebruiker zijn. Via de internetpagina www.Ermelo.nl worden projecten in de openbare ruimte onder de aandacht gebracht. Daarnaast worden er op maat communicatieplannen opgesteld. Afhankelijk van het gebied en de mate van onderhoud worden omwonenden gevraagd te participeren.

- **Welke prestaties heeft de gemeente zichzelf voorgenomen?**

Dit onderzoek heeft zich gericht op de prestaties die de gemeente Ermelo zichzelf in de afgelopen jaren heeft voorgenomen. Een voornemen dat aan alle portefeuilles raakt, is de transformatie naar een netwerk gemeente. Dit houdt in dat de gemeente voor ieder beleidsterrein samenwerking aangaat met

relevante partijen. Deze transformatie uit zich vooral in het zoeken naar de verbinding met de samenleving door het bevorderen van burgerparticipatieprocessen. Ook bewonersparticipatie omtrent het fysiek domein wordt hierbij concreet gemaakt. De gemeente zoekt hiervoor contact met wijkverenigingen en heeft coördinatoren aangesteld om ervoor te zorgen dat communicatieprocessen tussen burger en beleidsmakers beter verlopen. Daarnaast moet beleid op BOR passen binnen het in het programma Duurzaamheid 2016-2020 opgestelde kader, wat betekent dat bij ontwikkeling en aanschaf de energie- en klimaatbelasting zorgvuldig moet worden afgewogen.

- ***Welke initiatieven zijn er in Ermelo om tot een efficiënte uitvoering van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte te komen?***

De werkwijze van de buitendienst is aangepast. Het wijkgericht werken is ingevoerd en er wordt ingezet op professionalisering van de uitvoerders. Er wordt aangestuurd op eigen verantwoordelijkheid en initiatief bij de buitendienst, binnen de opgelegde kaders en de nieuw te hanteren werkwijze.

De administratie en organisatie binnen de ambtelijke organisatie is aan het veranderen. Er wordt zo veel mogelijk gestreefd naar het samenbrengen van onderhoudsplannen voor alle deelproducten. Daarnaast wordt het beheerssysteem GISIB steeds verder ontwikkeld.

- ***Op welke manieren stuurt de gemeente Ermelo op het leveren van kwaliteit?***

Er wordt aangestuurd op kwaliteit door middel van de kwaliteitskaders. Hoewel het budget en deze kaders bij elkaar passen, is de kwaliteit van de openbare ruimte momenteel onderwerp van discussie. Na een aantal jaren wordt de teruggang in beeldkwaliteit steeds merkbaarder op straat. Uit onze peilingen ontstaat het beeld dat inwoners niet of slechts matig tevreden zijn. Raadsleden uit de commissie, ambtenaren en wethouder zeggen aangesproken te worden op de vermindering van kwaliteit van de buitenruimte. In deze zin valt op dat (het effect op) de burgerbeleving voor de gemeente op dit moment een hogere prioriteit heeft dan de financiële overweging die aan het vaststellen van het kader ten grondslag lag.

- ***Voelen de leden van de raad zich voldoende geïnformeerd over de kwaliteit van de uitvoering van het integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte om adequaat te kunnen reageren op signalen van inwoners?***

De leden van de raad voelen zich vanuit de organisatie voldoende geïnformeerd over de kwaliteit van de uitvoering van het integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte om adequaat te kunnen reageren op signalen van inwoners. Vanuit het college had de raad liever sneller een reactie gezien op de ingediende moties om met een plan te komen om het onderhoudsniveau weer terug te brengen naar A en B.

- ***Welke optimaliseringsmogelijkheden zijn er op het gebied van beheer en onderhoud van de openbare ruimte?***

Optimalisering van beheer en onderhoud van de openbare ruimte kan op vele manieren. De actuele thema's waar het werkveld zich mee bezighoudt, zijn in te delen in vier categorieën, namelijk: *duurzaamheid*, *slim beheer*, *sturen op beleving* en *samenwerken*. Een integrale aanpak, waarbij deze vier thema's aandacht krijgen, past bij de netwerkgedachte en duurzaamheidsvisie van de gemeente Ermelo. In de conclusie worden aan de hand van deze thema's concrete aanbevelingen geformuleerd om het beheer en onderhoud in Ermelo te optimaliseren.

Conclusie en aanbevelingen

6

6 Conclusie en aanbevelingen

Conclusie

In dit rapport zijn de inspanningen en uitgaven in het beleid op beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Ermelo uiteen gezet, om inzichtelijk te maken in hoeverre deze bijdragen aan de realisatie van de door de gemeente beoogde doelen. De centrale vraag die hieraan ten grondslag lag, luidt:

Hoe kan het integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte zowel in de uitvoering als met betrekking tot de uitvoeringsorganisatie worden geoptimaliseerd?

In het kort:

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte kan worden geoptimaliseerd door de juiste balans tussen kwaliteit en efficiëntie te vinden. In de afgelopen bestuursperiode is er vooral ingezet op efficiëntie. De gesproken partijen in dit onderzoek zijn echter niet meer tevreden over het daarmee gepaard gaande kwaliteitsniveau. Na de doorgevoerde efficiëntieslag zullen investeringen in kwaliteit en een visie voor langere termijn er nu voor kunnen zorgen dat kosten en opbrengsten in verhouding blijven.

Toelichting:

Het antwoord op deze centrale vraag hangt nauw samen met hoe we het begrip 'optimalisatie' definiëren. Uitgaande van de streefwaarden van de afgelopen bestuursperiode, om met een beperkter budget te voldoen aan de kwaliteitsniveaus B en C, kan door de organisatieveranderingen die zijn doorgevoerd op de buitendienst, worden voldaan aan dit streefniveau binnen het gestelde budget. Op de lange termijn staan de kosten echter minder goed in verhouding tot de opbrengsten en zal er meer geïnvesteerd moeten worden in een C-robuste inrichting van de buitenruimte. Echter alle partijen geven aan dat het huidige niveau niet wenselijk is: er moeten hogere kwaliteitsdoelen nagestreefd worden. Hiervoor is het inzetten van meer middelen wenselijk.

De bezuinigingen zijn destijds aangenomen zonder dat er een duidelijk visie onder lag hoe om te gaan met het beheer en onderhoud van openbare ruimte. De aanname dat door innovatieve methoden toe te passen de gevolgen zouden kunnen worden beperkt, was gebaseerd op gezond verstand en niet op gedegen vooronderzoek. Door de uitvoerders is vervolgens veel energie gestopt in het vertalen van dit beleid in concrete plannen. Die plannen hebben niet kunnen voorkomen dat brede overeenstemming bestaat over het ontoelaatbaar teruglopen van de kwaliteit van de buitenruimte.

De ambtelijke organisatie werkt momenteel aan het vinden van een nieuwe balans tussen kwaliteit en efficiëntie. Een verbetering van het beleid vergt in eerste instantie dat wordt gewerkt van een heldere visie. De Groenvisie kan dit doel dienen. Met extra financiële middelen en de al doorgevoerde efficiëntieslag in de uitvoering, zijn de voorwaarden aanwezig om beheer en onderhoud openbare ruimte een stevige kwaliteitsimpuls te geven.

Aanbevelingen

Wanneer we kijken naar de thema's in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte die in hoofdstuk 4 zijn besproken, besteedt de gemeente Ermelo impliciet al veel aandacht aan de vier thema's: duurzaamheid, samenwerken, slim beheer en sturen op beleving.

Duurzaamheid

Duurzaamheid is goed vertegenwoordigd in beleid op BOR in Ermelo. Het ontwikkelen van een lange termijnvisie kan eraan bijdragen dat kosten en opbrengsten ook in de toekomst goed tegen elkaar af wegen.

Op het gebied van duurzaamheid is er in het MUP 2017-2019 al veel uitgewerkt om vanuit BOR bij te dragen aan de gemeentelijke ambitie voor een energie- en klimaatneutraal Ermelo. Een duurzaamheidschecklist is een bruikbaar middel om te borgen dat duurzaamheidsafwegingen altijd mee worden genomen in besluiten.

Ter inspiratie kan daarnaast ook worden gekeken naar een goed voorbeeld als in de gemeente Apeldoorn, die een langere termijnvisie bij het revitaliseren van wijken uit de zeventiger jaren hanteren. De woningvoorraad in Ermelo bestaat volgens het Kadaster ook voor een groot aandeel uit woningen uit de jaren zestig en zeventig. Dit soort woningen kunnen technisch gezien nog jaren mee en een ver vooruitkijkende blik nu kan ervoor zorgen dat de openbare ruimte kan voldoen aan eisen in de toekomst.

Samenwerken

Leren van andere gemeenten en overkoepelende organen kan ervoor zorgen dat beslissingen beter genomen kunnen worden.

Wanneer de gemeente meer grip wil hebben op haar financiën in relatie tot de gerealiseerde kwaliteit van het onderhoud van de openbare ruimte, is het zinvol om een vergelijking te maken met enkele geschikte referentiegemeenten. Zo kan inzichtelijk worden gemaakt welke invloed kwaliteitsniveaus en verschillen in uitvoeringspraktijk (zelf doen, uitbesteden, samenwerken) kunnen hebben op het kosten-niveau.

Het is daarbij van belang om op de juiste wijze rekening te houden met verschillen in kostenbepalende structuurkenmerken. Het takenpakket van gemeenten is weliswaar vergelijkbaar, maar de omstandigheden waaronder zij hun taken moeten uitvoeren, lopen uiteen en daarmee ook de kosten die zij moeten maken om hun taken adequaat uit te voeren. De financiële ijkpunten die ten grondslag liggen aan het gemeentefonds bieden hiervoor aanknopingspunten.

Een goede benchmark biedt houvast voor (bestuurlijke) keuzes omtrent omvang en kwaliteit van het voorzieningenniveau en gemeentelijke uitvoeringspraktijk en inzicht in de financiële effecten die hiermee samenhangen.

Slim beheer

Slimmer werken met de meldingenafhandeling geeft inzicht in effectiviteit van beleidsveranderingen.

Op het gebied van 'slim beheer' in BOR loopt de gemeente Ermelo zeker niet achter ten opzichte van andere gemeenten. De gemeente Ermelo beschikt over een GIS-systeem waarin de producten in de openbare ruimte en hun status zijn geadmineistreerd. De gemeente zou ernaar kunnen streven om nog 'slimmer' te werk te gaan door hierin meer verschillende informatiebronnen te integreren. Gestreefd kan worden naar een systeem waarin ook meldingen en peilingen in meegenomen kunnen worden. Een meldingssysteem waarin locatie wordt geadmineistreerd kan ervoor zorgen dat patronen zichtbaar worden en zo leiden tot nieuwe inzichten. Het opzetten van een dergelijk systeem vraagt om een investering in tijd en in deskundigheid.

Een snelle winst zou zijn in ieder geval de meldingenafhandeling vanaf heden op een eenduidige manier te administreren, zodat het gebruikt kan worden als indicator bij onderzoeken naar de effectiviteit van toekomstige beleidsveranderingen.

Sturen op beleving

Plekken die Ermelo uniek maken, voegen veel toe aan de beleving van inwoners van de buitenruimte. Pak actief de taak op om inwoners, ondernemers en andere stakeholders te betrekken bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Een beleidsverandering die de gemeente Ermelo op het gebied van BOR in overweging zou kunnen nemen, is om in toenemende mate te streven naar het 'sturen op beleving'. Plekken die Ermelo uniek maken, zoals de schaapskooi en de heide, voegen veel toe aan de beleving van inwoners. De gemeente kan hierbij actief de taak op zich nemen om inwoners, ondernemers en andere stakeholders meer te betrekken bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Dat de ingrediënten hiervoor aanwezig zijn bij de gemeente Ermelo heeft zich al bewezen in een concreet voorbeeld: op het Molenaarsplein zijn in 2017 (tijdelijk) totempalen geplaatst, die gemaakt zijn met kinderen uit groep 7 van de Julianaschool. Het is een voorbeeld van streven naar extra kwaliteitsbeleving, boven het basisniveau, buiten de CROW-normen om. Er wordt verbinding gezocht met de samenleving en dit sluit aan bij de ambitie van de gemeente om een netwerkgemeente te zijn. Door dit soort kleinschalige initiatieven kan de gemeente op relatief gemakkelijke manier verbinding maken en inwonerbetrokkenheid vergroten.

Netwerkgemeente

Door het handelingsplan netwerkgemeente verder uit te werken, kunnen toepassingsmogelijkheden voor BOR worden verkend. Hanteer open standaarden die inzichtelijk zijn voor belanghebbenden binnen en buiten de ambtelijke organisatie. Daag burgers uit om mee te doen met de gemeente of om zelf taken over te nemen.

Inwoners betrekken bij regulier en groot onderhoud is een uitdaging. Transparantie in plannen en mogelijkheden voor samenwerking met de gemeente kunnen eraan bijdragen dat partijen de gemeente

gemakkelijker weten te vinden. Heldere communicatie is hierbij belangrijk. De strategie van de gemeente is nu om een communicatieplan op maat te maken voor groot en regulier onderhoud. Dit is goed, maar het is aan te bevelen om daarnaast een aantal standaarden te hanteren die inzichtelijk zijn voor belanghebbenden binnen en buiten de ambtelijke organisatie.

Middels een checklist, stroomschema of participatieprotocol kan er een 'handelingsplan netwerk-gemeente' voor het beheer openbare ruimte worden vormgegeven. Het concept netwerkgemeente kan zo concreter worden uitgewerkt. Een herkenbaar stramien volgen in participatieprocessen zorgt ervoor dat verwachtingen van de 'netwerkende' partijen realistisch en haalbaar zijn. Dit kan ervoor zorgen dat samenwerken soepeler verloopt en voorkomen dat men vastloopt in procedures. De gemeente Ermelo kan erover nadenken een eigen versie op 'the Right to Challenge' ontwikkelen, waarbij bewoners gestimuleerd worden het beheer en onderhoud van de openbare ruimte over te nemen wanneer zij denken dat zij dat slimmer kunnen aanpakken dan de beleidsmakers.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Bijlagen

B

Bijlage 1 – Producten en deelproducten openbare ruimte

Tabel B.1 Producten en deelproducten openbare ruimte (MUP 2017-2019)

Product	Deelproducten						
Begraafplaats	Uitvoering wet op de lijkbezorging	Groen	Verharding	Begraven	Voorlopen		
Ondergrondse Infra	Kabels en leidingen	Toezicht	Degeneratie	Vergunningverlening			
Reiniging	Straatreiniging	Onkruid op verharding	Zwerfvuil	Prullenbakken	Graffiti	Bebording	Hondenpoep
Riolering & Waterzuivering	Kolken	Inspectieputten	Rioolgemalen	Riolering	Waterberging	Infiltratievoorziening	
Vastgoed	Verhuur en ingebruikgeving	Exploitatie	Onderhoud	Verbouw	(Erf)pacht	Verkoop	
Groen	Stedelijk groen	Bomen	Bos	Heide	Landschappelijk groen	Fauna- en natuurbeheer	
Openbare Verlichting/elektra	Lichtmasten (paal)	Armaturen (lichtbron)	Ondergrondse netwerken	Elektriciteitskasten	Oplaadpalen	VRI	
Speelruimte	Speeltoestellen	Ondergronden					
Sport	Kunstgras	Natuurgras	Beplanting	Verharding			
Straatmeubilair	Banken	Prullenbakken	Fietsenstallingen	Hekwerken	Afzettingen bij evenementen		
Verharding	Asfalt	Elementverharding	Halfverharding	Zandwegen	Gladheidbestrijding	Wegbelijning	
Water	Oevers	Beschoeiingen	Kunstwerken	Duikers	Overstorten		
Geoinformatievoorziening	BGT	BAG	GISIB	Landmeten			
Leefbaarheid	Contacten bewoners	Verzoeken bewoners/buurtgenoten	Verhelpen kleine ongemakken	Stimuleren bewonersparticipatie in de openbare ruimte	Klachtenmeldingen	Preventief onderhoud	

Bijlage 2 – Bronnen

Documenten van de gemeente Ermelo

Programma Duurzaamheid 2016-2020
Programmabegroting 2015-2018
Raadsvoorstel Visie en sturing op netwerkgemeente Ermelo
2016 Kadernota
2017 Kadernota
170201 Raamovereenkomst Omgevingsbestek Ermelo 2016
Aanzet tot een visie op netwerkgemeente Ermelo (september 2016)
Beeld- beheer- en kwaliteitscatalogus Ermelo
Meerjaren Uitvoerings Programma, 2017-2019
Groenvisie

Rapportages

Gemeente Ermelo, meldingenrapportages 2015, 2016 en 1^e helft 2017
Van Grootheest, A. & Elphick, E. (2017) Rapportage onderzoek relatie inwoners en gemeente, DUO Market Research & Vrije Universiteit Amsterdam
Siebers, V. (2017) Wetenschapsrapportage Ermelologisch Netwerken: Ermelo als Netwerkgemeente, Vrije Universiteit Amsterdam
Vitale openbare ruimte in toekomstbestendige wijken, 2017, via: <https://apeldoorn.raadsinformatie.nl/document/6159714/1/04 - Notitie aanpak Revitalisering>
Participatieprotocol BOR, gemeente Schiedam, 2011, via: https://www.schiedam.nl/Docs/gemeente/Gebiedsontwikkeling/PARTICIPATIEPROTOCOL_BOR.pdf

Telefonische interviews raadsleden

Raadslid BurgerBelangen Ermelo
Raadslid SGP
Raadslid CU
Raadslid VVD
2 Raadsleden CDA
3 Raadsleden Progressief Ermelo

Face-to-face-interviews

Op 13 november zijn gesprekken gevoerd met:
Griffier
Wethouder
Teammanager team wijkservices
Coördinerend beleidsmedewerker

Congressen

Landelijk Congres openbare ruimte (LCOR) van NVTL. Thema: *Anders Denken, Anders, Doen*. 6 oktober 2016, Leeuwarden
Landelijk Congres openbare ruimte (LCOR) van vakblad Stedelijk Interieur. Thema: *Gezonde openbare ruimte, klaar voor de toekomst!* 15 juni 2017, Hilversum
Nationaal Congres Beheer Openbare Ruimte (NCBOR) van CROW, 24 November 2016, Rotterdam
Nationaal Congres Beheer Openbare Ruimte (NCBOR) van CROW, 23 November 2017, Tilburg

Bijlage 3 – Survey

51 respondenten reageerden op een oproep die op Facebook en Twitter is geplaatst om drie vragen over de openbare ruimte in Ermelo te beantwoorden.

Vraag: Met welk rapportcijfer (1 - 10) zou u het onderhoud van de openbare ruimte van de gemeente Ermelo beoordelen?

Aantal respondenten	49
Gemiddelde	5,74
Modus	6,00
Standaardafwijking	1,88

Vraag: Kan er iets verbeterd worden aan het onderhoud van de openbare ruimte in Ermelo? Zo ja, wat?

Langdurig overhangend groen structureel snoeien. Algengroei in trottoirs voorkomen (Ermelo-Oost)

Ach er kan altijd wel iets beter... perfectie nastreven is een goed streven maar zelden haalbaar

Beter onderhouden van het groen, veel onkruid. Repareren van losse stoeptegels. Paaltjes die scheef staan. Tekens op het wegdek. Sommige zijn net vernieuwd en ze zijn weer net zo slecht zichtbaar als voorheen.

Bijna alles

Blijf van mooie groen locaties als het hertenkamp af. Jullie verknallen het groen in Ermelo!!

Bosjes waar mensen hun hond laten poepen of mensen zelf wat achter laten. Dit zijn namelijk vaak ook de plekken waar kinderen spelen.

Continue en periodieke zorg voor bestrating en beplanting is beter projectmatig onderhoud met groter wordende intervallen door bezuinigingen die de overheid doet als zgn. besparing. De burger ziet dat en klaagt. De overheid verhoogt het budget en dit wordt verhaald op de burger middels belastingverhoging.

De stoepen zijn erg slecht te bewandelen met kinderwagens en rolstoel. Heb het hierbij niet over het centrum maar de routes naar het centrum toe.

De trottoirs van de Kerklaan en Postlaantje zijn zo schuin ,dat het erg ongemakkelijk loopt; bij gladheid glij je zo de weg op

De ingang van camping 'In de Rimboe' zorgt echt voor onwijs veel stof tijdens de zomer als je aan de Schoolweg woont. Auto's, ramen en buiten interieur verdwijnen onder een stoflaag. Dit zou pro-actief natgespoten moeten worden, gezien er ook een Brandpunt naast staat.

Dit is wel een hele algemene vraag. Er zijn zoveel verschillende plekken. Kan geen eenduidig antwoord op gegeven worden.

Er staat veel onkruid in de plantsoenen. Er ligt veel hondenpoep op de gazons. Ik mis onze gemeentemannen in de wijk; je ziet bijna nooit iemand en als ze er zijn, zijn ze ook zo weer weg. Er word niet meer geveegd door het veegwagentje. En er blijft na het werk altijd rommel liggen. Dit doe ik dan maar in mijn eigen groene bak. In de krant zag ik dat het een bewuste keuze is van de gemeente. Maar straks heb ik meer opkruid in de tuin door een smerig plantsoen. En aan de stoepen mag ook wel eens wat gedaan worden. Die zijn gevaarlijk voor blinden en slechtzienden

Groevenbeekse heide

Harderwijkerweg tussen rotonde Trefpunt en rotonde Wasstraat. Versteeg buurman aan de kant van Brink ook lantaarnpalen plaatsen, het is daar vrij donker voor veel jonge scholieren, het zou niet de eerste keer zijn dat er iemand uit de greppel springt. Spoorovergang op Horsterweg voor fietsers van fietspad oude Brezan richting station niet veilig. Ook het zebrapad daar op de Dr. van Daleweg is veel te onoverzichtelijk, auto's die richting station afslaan, kunnen in de drukte nooit goed de voetgangers zien, doe hier ook iets voor fietsers. Spoorovergang bij station is onoverzichtelijk voor fietsers

Vraag: Kan er iets verbeterd worden aan het onderhoud van de openbare ruimte in Ermelo? Zo ja, wat?

Het onderhoud in de groenvoorziening is dramatisch. Veel onkruid, overhangend groen. De wijk verpaupert hierdoor. Onderhoud openbaar groen weer terugbrengen naar het oude niveau. Ontwikkel meer buurtinitiatieven zodat bewoners mee kunnen denken.

Het onderhoud van het groen laat de laatste jaren te wensen over.

Het onkruid dat overal staat langs de straten en tussen de stoeptegels, dit geeft Ermelo een armoedig uiterlijk.

Het verwijderen van de onkruid kan veel beter. Een betere controle op de geparkeerde auto's bijvoorbeeld de auto's die half op de stoep staan waardoor je er slecht tot niet langs kan. De 30 km zone als zodanig in richten. Er wordt veel te hard gereden op de Kanoweg en Vijverweg. De parkeergelegenheid in de Stationsstraat na de herinrichting is slecht te zien, hierdoor gebeurt het zeer vaak dat op een plek waar drie auto's kunnen staan, je als je geluk hebt er twee kwijt kan omdat een ander zijn auto verkeerd zet. En er staan heel vaak auto's op plekken waar geen blauwe strook/parkeerplek is.

Het wordt tijd dat er weer net zoals vroeger volledige trottoirs opnieuw bestraat worden. Hiermee los je veel problemen en klachten op. (geschreven door een gemeentelijk wegbeheerder)

Ik woon aan de Máximalaan, een prachtbuurt! Echter het pad bij ons voor huis (schelpen) is snel groen en vol onkruid, ik probeer zelf ook te onderhouden maar het is teveel. De burens hebben wél stenen.... Wij vinden dat erg raar!

In de wijken kan er beter en meer onderhoud gepleegd worden aan bijvoorbeeld plantsoenen en goten. Veel rotzooi, oude bladeren en onkruid.

Ja, bebossing! Beter onderhouden. West is soms een rommeltje!

Ja de parkeerplaatsen aan de Van Beekweg. Heel ongelijke klinkers door boomwortels wellicht

Ja kan zeker. Op tijd onkruid weg tussen de tegels en snoeien van bosjes wat netter. Gewoon er weer netter uit laten zien. Nu het verwaarloosd wordt, krijg je ook eerder dat mensen rotzooi neergooien en gaat het steeds meer vervallen. Hoef niet allemaal kaal. Voor de dieren ook niet goed. Maar de boel bijhouden is hoognodig

Ja meer aandacht voor leuke speeltuinen en onderhoud hiervan. I.p.v. dat de gemeente nu gaat minderen met speeltuinen... Erg jammer en een gemiste kans.

Ja, het zou mooi zijn als er live spoorcamera's komen op YouTube

Ja, opgang hei Steynlaan, kunstwerk Telgterweg, algemeen onderhoud pleinen (meer groen!)

Ja! Beter toezicht op straatmeubilair zoals lampen die overwoekerd worden door privé-eigendommen als heggen. Vaker straten vegen (weer op vaste dagen zodat iedereen er rekening mee kan houden) en zorgen dat er geen rommel op de stoepen blijft liggen die zorgt voor glijgevaar. Beter onderhoud van het openbaar groen. Meer prullenbakken op recreatieplekken. Zorgen dat de omgeving van het monument er netjes uitziet op de herdenkingsdagen.

Jazeker. Groenonderhoud

Je kunt heel Ermelo volleggen met natuursteen, maar het onkruid staat overal zo hoog dat dat totaal in het niet valt.

Meer aandacht voor schoonhouden straten. Onderhoud stoepen en aanleg plantsoenen. Bij ons in de straat wordt heel af en toe gesnoeid, maar aanleg van de lege plekken is al 20 jaar niet gedaan. Dus vervanging van de dode weggehaalde struiken. Of schrijf alle bewoners naast die kleine stukjes groen aan met een voorstel/aanbod overname en ga zelf voor de echt grote plantsoenen en speeltuinen goed zorgen.

Meer bijhouden

Meer natuurlijk beheer

Mensen vallen over pollen gras tussen de tegels

Minder drempels en betere fietspaden

Mooie plekjes zoals Veldwijk en Hoge Riet zouden van mij aangekocht mogen worden, prachtige parken met mogelijkheden, de Enk zou ik overkappen, leuk voor optredens en winkeland/terraspakkend publiek. Het groen mag wat beter en moderner onderhouden worden

Nee

Vraag: Kan er iets verbeterd worden aan het onderhoud van de openbare ruimte in Ermelo? Zo ja, wat?

Onderhoud Groevenbeekse heide, (afval, terugbrengen heide zoals vroeger, niet alles zijn gang laten gaan). Voor toeristen meer bankjes en prullenbakken. Meer kunst zoals bijvoorbeeld ligbanken van mozaïek op de hei hier en daar. Onderhoud groen, straten en stoepen Ermelo Zuid. Projectontwikkelen moet niet in plaats van groen komen. Alles wordt dichtgebouwd. Ermelo is Ermelo niet meer.

Ook in straten waar geen bomen staan staan maar wel blad ligt vegen. Ook de steegjes tussen de huizenblokken. En overhangend groen in de steegjes meer snoeien

Overall wordt alleen het zichtwerk aan de ringwegen gedaan. In de wijk tussen de woningen wordt niks gedaan. Dat is aan de bewoners zelf.

Regenwaterafvoer

Schoner

Snoeien van bomen, struiken, bijhouden van stroken met bomen en struiken, dat het niet te hoog en te groot wordt voor de omgeving, de heide onderhouden, groen tussen tegels verwijderen, het 'normale' onderhoud is behoorlijk verslechterd de afgelopen jaren

Stoepen liggen erg scheef dus valgevaar

Stoepen schots en scheef, onkruid tussen tegels, vergrassende heide, boomopslag, etc.

Trottoirs beter nakijken op scheve tegels, helemaal op de routes waar blinde mensen vaak lopen. Asphalt Sportlaan, 3x wordt er gemeenschapsgeld gestopt in een uitrit waar de voorrangssituatie volledig duidelijk is, terwijl nog geen 20 meter verderop het asphalt zo slecht is dat fietsers bijna van hun fiets stuiten. Ook het kruispunt Sportlaan-Suikerbakker verdient een drempel (gelijk aan kruispunt Sportlaan-Cronjèstraat) vooral omdat er veel kinderen fietsen op bepaalde tijden en de automobilisten zich beslist niet aan 30 km/u houden en aan fietsers van rechts geen voorrang verlenen.

Variatie en aankleding; functionaliteit terugbrengen

Voetpaden aan de Oude Telgterweg en Van Strijlandweg zijn slecht begaanbaar door boomafval. Nalatig onderhoud bomensnoei aan de Oude Telgterweg ter hoogte van de Van Emsthof. Onvoldoende stortplaatsen voor boomblad bij de Van Emsthof.

Zeker! Meer onderhoud en snoeiwerkzaamheden aan het openbaar groen en de houtwallen. Toezicht op afval-dumping.

Zoveel, brandgangen, brede gleuven tussen stoepetegels. Overall groeit groen tussen weg en stoepen. Trottoirs niet met wandelwagens te belopen, laat staan met rolstoelen. Een voorbeeld: in Venlo zijn alle trottoirs voorzien van afritten voor rolstoelen en wandelwagens.

Vraag: Wat vindt u de mooiste plek in de openbare ruimte van Ermelo?

Alles rond centrum

Anders: voor mij de lelijkste plek. De nieuwe kale ruimte tegenover het gemeentehuis. Allemaal steen en zeer weinig groen.

Bij de omgeving van het gemeentehuis

Centrum heeft echt een goede uitstraling gekregen.

De begraafplaats. Maar ook daar is het rommeliger geworden door afgewaaid takken en meer onkruid en veel blad. Maar dat blad is ook het jaargetijde, graag uw aandacht hiervoor!!

De entree van Ermelo, weetje en omgeving en ik vind plein gemeentehuis ook netjes

De heide bij Calluna en bij de Schaapskooi. Strand Horst.

De molen en planten hierbij

De oude winkelstraten voor de verbouwing. Dit i.v.m. de dictatuur van de uitvoerende afdeling ten opzichte van de winkelier

De rontondes bij de Hamburgerweg en de Jacob Catslaan vooral in de avond, prachtig! Een mooie entree voor ons prachtige dorp

De rotonde Hamburgerweg/Putterweg/Harderwijkerstraat.

Vraag: Wat vindt u de mooiste plek in de openbare ruimte van Ermelo?

De Schaapskooi en het Molenplein met zijn prachtige molen!

De speeltuintjes worden wel vrij netjes gehouden. En in 't centrum.

De winkelstraat met het Raadhuisplein.

Ermelose heide

Gebied rondom begraafplaats Varenlaan.

Groevenbeekse hei. Zonder gif!

Groevenbeekse heide zoals het vroeger was. Een zee van paars. Nu overwoekerd gras, bomen etc. Voor toeristen zou dit een aantrekkelijke plek moeten zijn

Groevenbeekse Heide, is wel toe aan groot onderhoud!

Groevenbeekse heide.

Heide bij de Schaapskooi, als dat meetelt. Het weitje en de strak onderhouden beukenhagen, dat kan mij bekoren!

Het Weitje

Het bos en de hei

Het centrum.

Het indianendorp, opgeruimd en de natuur mag er zijn eigen weg gaan.

Het Kwettenest

Het plantsoen waar het oorlogsmonument staat.

Het plein voor het gemeentehuis. Ermelose hei.

Het plein voor het gemeentehuis met de fontein, ik zeg bewust plein, maar het is een parkeerplaats wat afbreuk doet aan het mooie aanzien. Mijns inziens zou dit helemaal autovrij moeten zijn en i.p.v. van auto's, bankjes plaatsen waar je dan lekker kunt zitten en genieten van de rust en het water i.p.v. het kijken naar het komen en gaan van auto's. Om zoveel parkeerplaatsen gaat het niet; er is ruimte genoeg naast en achter het gemeentehuis. (Lost ook het gevaar op voor spelende kinderen bij de fontein). Op deze manier ontmoedig je ook de mensen om met de auto naar het centrum te komen. Want de vele parkeerplaatsen nodigt juist nog meer mensen uit om met de auto naar het centrum te komen.

Het Weitje en oud Groevenbeek en de hei natuurlijk

Hoge Riet

Hoge Riet omgeving Boshuis Drie, Het Weitje/De Verbinding, Raadhuisplein, toilet in gemeentehuis...;-)

Ikzelf ben voor de groene stukken. Hoewel plein bij Dialoog er mooi bijligt, ga ik voor de entree van ons dorp vanaf de Telgterweg. Je rijdt mooi groen richting spoor.

In geen geval het plein voor het gemeentehuis!!!

Invulling rotondes en Molenplein

Omgeving Veldwijk.

Onze bossen!

Onze hertenkamp

Parc Viventra.

Park tegenover station/Staverden

Parc Viventra

Raadhuisplein!

Raadhuisplein vind ik mooi, de bossen zijn prachtig, schaapskooi met de hei en schapen ook mooi

Schaapskooi

Spoorwegovergang en station.

Stationstraat

Voor nu nog het Molenplein maar dat zal nu wel snel veranderen met de hoogbouw in aantocht :-)

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Bestuurlijke reactie

Rekenkamercommissie Ermelo - Harderwijk
Postbus 500
3850 AM ERMELO

Raadhuisplein 2
Postbus 500
3850 AM Ermelo
t 0341 56 73 21
f 0341 56 73 69
e gemeente@ermelo.nl
i www.ermelo.nl
NL92 BNGH 0285 0024 49

datum 22 mei 2018
onderwerp Bestuurlijke reactie op onderzoek Beheer Openbare Ruimte
onze ref. e180018501
casenr. 17e0005354
behandeld door mevrouw T.M. Aalbers-Looijenga
afdeling stafeenheid strategie en control
telefoon direct 06 23 82 34 69

Geachte commissie,

Wij hebben uw rapport Beheer Openbare Ruimte in goede orde ontvangen en geven u graag een bestuurlijke reactie.

Het rapport sluit goed aan bij waar we als gemeente Ermelo mee bezig zijn. Dat is positief, omdat er verschillende punten in staan die we graag meenemen en oppakken binnen ons beheer openbare ruimte en de toekomstige te nemen besluiten over dit thema. Tegelijkertijd constateren wij dat de uitkomsten en aanbevelingen niet heel verrassend zijn. Daarmee neemt de bruikbaarheid van het onderzoek voor de gemeente Ermelo helaas af.

Een tekstuele opmerking: het is gebruikelijk dat rapporten vanuit de rekenkamer eerst voor ambtelijk wederhoor worden aangeboden, en daarna voor bestuurlijk wederhoor. We geven graag mee dat bij dit onderzoek de versie voor het ambtelijk wederhoor en de versie voor het bestuurlijk wederhoor dermate van elkaar afwijken dat we nu nog veel kleine fouten in het rapport zien staan die we tijdens het ambtelijk wederhoor niet konden teruggeven. Daarnaast een klein puntje aangaande de bronvermelding: er is tijdens het onderzoek gesproken met wijkverenigingen. Voor de volledigheid van het onderzoek zien we graag in de bronvermelding terug met welke wijkverenigingen gesproken is.

Graag gaan we als college verder aan de slag met de conclusies en aanbevelingen om het beheer van de openbare ruimte te kunnen optimaliseren door de juiste balans tussen kwaliteit en efficiency te vinden. Wij willen u bedanken voor uw rapport. Wij wachten de raadsbehandeling van het rapport met belangstelling af.

Het college van burgemeester en wethouders van Ermelo,
A.M. Weststrate,
secretaris,

A.A.J. Baars,
burgemeester,

Nawoord

Nawoord

De rekenkamercommissie is verheugd dat het college aangeeft dat het rapport en de conclusies en aanbevelingen goed aansluiten bij hetgeen men momenteel mee bezig is. Dat is ons inziens een belangrijk gegeven in termen van bruikbaarheid van rapporten en het doen van zinvol onderzoek. Het onderwerp is er niet naar om grote koerswijzigingen aan te bevelen en dat kan in die zin als weinig vernieuwend worden ervaren. Dat neemt echter niet weg dat wel op onderdelen zoals in het rapport aangegeven kan worden bijgestuurd. Het vinden van een juiste balans tussen kwaliteit en efficiency zoals het college ook aangeeft is daarbij een goede leidraad. De gemaakte tekstuele opmerkingen nemen we voor kennisgeving aan.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl